

7. Je Libsejnsica; ona dá največ vode v jezero med vsemi, kar sem jih zdaj povedal.

8. Je Goriška, ki pa mu le malo vode dá.

Vélíki oberh.

Vélíki oberh pod vasjo „Gorenje jezero“ imenovano teče pod Danami v Golobino, gré kratko pot pod zemljo in potem se iz pečin v jezero izliva. Še ena druga voda je, ktera se izpod šneperskega ali laškega gojzda izliva. Ta je ob povodnjah strašne moči, in reči se smé, da ta največ od vseh imenovanih studencov in potokov v jezero vode prinese. — Ob neki povodnji sem se sam prepričal, ko sem šel ložki potok pod Dane gledat, koliko da je je. Potem sem šel pod pečino v zglatve jezera in dalje do Kamnega vira, kjer sem zapazil strašno valjenje v jezero, ktero je bilo 6krat večje kot ložka voda.

Iz tega sem sodil, da k ložki vodi pride še veliko drugih vodá, ktere se spod vélikega gojzda po žlebinah in dolinah vkup stekajo in po modro napravljenih otokih skozi griče se v Oberh zlivajo. Ta Oberh se v več krajev razdelí, tedaj ima tudi več imen. Najpervi, kateri začne vodo nalivati, je v Čemniči. Drugi je Černjava. Tretji je Cemun, okoli ktereга gré povsod voda izmed kamnja, kakor da bi se skale topile; luknje ni nikjer nobene viditi, pa vendar je vode zmiraj dosti okoli. Četrti je Kamni vir; tudi tukaj ni nobene luknje viditi, pa vode je zmiraj dosti okoli.

Vse to skupaj se vélíki Oberh pri gorenjem jezeru imenuje. Od Oberha je le toliko povedano, kar vodo v jezero naliva, in tû od Čemničev do Kamnega vira se v kljuko zakrivi, in je blizu četert ure hoda, preden se pride k laškemu studencu.

Laški studenec ob povodnjah tudi dosti vode dá; on je sosed Oberha, ki na Melinšici v velíki Oberh priteče. Vse to skupaj ob velíkih povodnjah toliko vode prinese, da če bi bila tej vodi nasproti kaka 8 kvadratsežnjev velika jama, bi ne mogla vse te vode požirati. Od laškega studenca do vranje jame pol dobre ure hodá zraven gojzda in po vsem tem prostoru je luknja pri luknji, kar se pa malo ali celó nič ob suhem vremenu ne pozná; kadar pa dež gré, kar vèn iz tal voda kipí.

Jame, ktere se zmiraj vidijo, imajo te-le imena: Tressenec, Slatavec, otoški Oberh, Merzljek in že popred imenovana Vranja jama. Blizu Vranje jame so Bobnarce. Te so v zadnjem kraji jezera, in le tačas se poznajo, kadar gromi in močno dežuje, ker ob tistem času vodo iz sebe mečejo. Ime Bobnarce imajo odtod, ker, kadar vodo iz sebe mečejo, pod zemljo buči in gromí (bobní).

To ropotanje kaže, da izpod gojzda nabrana voda se iz predalov med skalovjem vèn podí in zato tako bobní. V vsem zadnjem kraji je več takih lukinj, ki ob času deževanja vodo iz sebe bruhajo.

(Dal. sl.)

Potnikove misli in opazke

hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor.

Tonekda stopaje po mariborskem sprehajališču z najiskrenejšim prijateljem in premodrim učnikom, da bi se o nekaterih vedinih rečéh po domače pogovorila, je on ozrevši se po zelenih hribčkih in rumenih poljanah žalostnega serca rekel: Oj! da za kakih 30—50 let bodo na teh lepih gričih gosposke pristave in poletne stanišča ponosno se po ptuj-skem polji ozirale in ti prekrasni kraji se bodo v sto letih poptujili! Al tega vendar ne morem verjeti, ker dobili smo svojega vladika, slovensko vladikovino, ki gotovo bode zajezila siloma nas topeče valove; zavedili se smo; tudi imamo naši narodnosti primerjenih gimnazij pričakovati, česar nas je presveta cesarjeva beseda že lani zagotovila; rešeni smo. Hvala Bogu, dendeneši več ne dremujemo pogubnega in zadušljivega spanja, v katerem bi nas sovražnik mogel nepri-

pravljene napasti; ni treba se več toliko bati za domače ognjišče, ki nam ga je težko kladivo dosti odkerhalo, — postave nam je branijo. O tej priliki so me preletele besede, ktere je dr. Schreiner zapisal: „... Marburg und Pettau, die sich als Sprachinseln darstellen“. Kako pač je to mogoče, ker skoro vsak domač meščan, čeravno so njegovi očetje priséljenci bili, slovenski ume in govori z ljudstvom; greš li v kakoršno koli štacuno, povsod se pogovarjajo tergovci s priprostimi našinci po domače; v saboto na sejmu malo drugih besed čuješ kakor naše; celó gospodične s francozkimi obroči ograjene in turškimi koprenami zagnjene kramljajo z maslarkami, mlekarci itd. prav gladko po slovensko; v slovenski cerkvi, pri sv. Alojziji, pri sv. Magdaleni je zadosti polno, akoravno se v našem jeziku Božja beseda razlaga; v stolni cerkvi je pri rani propovedi (pridigi) največ ljudi, ki oboji jezik govorijo; uredniki so večidel naši ljudje, tedaj umejo naš govor in umeti ga jim je treba. Kdo pa sedaj še ostane? Učniki na rečnici in nekteri na gimnazii, ki se jim neče prileči rimljanska izreka: „Si es Romae“ itd., — kak v miru živeč častnik, nekteri merjaši, nekaj detičev in postopačev, po katerih se ne sme za mesto znanost narodnega govora soditi. Če pa s tujci in nevedneži naše besede neslovenski govorimo, se godí to za prijaznosti in njihovega ubožtva delo. Kako nek bi govoril s človekom, ki drugega jezika ne razume kakor nemškega? Taki nasledniki Adamovi lahko ugledajo „Sprachinsel“, ker se ž njimi po njihovem golči (govori), vsaj je na Laškem ne iščejo. Nemška pridiga v slovenski cerkvi ob ednajstih je že slovo vzela, ker ni poslušavcov; tako smo si bili po priliki pred letom dni mislili, ker velíki gospodje razun nekterih in višji vojščaki navadoma ne hodijo Božje besede poslušat; menda ne utegnejo. Te dni sta se dva gospoda nekde po naše pomenkovala: Slovenec in Nemec iz daljnega nemškega kraja, ki je pa naučil se do dobrega naški. Tretji gospod poleg sedé je poslednjega vprašal, kaj govorita. Ta pa ga je mahoma popital: „kaj tega ne umete; kde pa živite in služite?“ „Tû v Mariboru“. „Kako pa je mogoče, da slovenski ne razumete? Tû je treba pred slovenski znati kakor laški in francozki; vsaj jaz pridši iz daljne Nemčije sem si najprej preskerbel, da slovenski znam. Tako se spodobi poštemu človeku, ne reči za nevednosti voljo prezirati“.

To bodi mnogim na vzgled! Ako pa se jih dosti rajše po tuje meni, so okolnosti krive. — O bregušarskem Ptuiji res ni treba besed gubiti; ondi le kak prenapet nasprotnik naš nahaja nemško „Sprachinsel“, kakor gospod Raffelsperger, ki je začertal okoli Ljubljane velíki prostor nemške zemlje. Takim krivicam se posebno ustavljamo, kakor onim zobavcom, ki vse, kar tudi nemški govori, drugemu narodu prištevajo. To več ne sme biti; to je strašna pregreha zoper pravičnost Božjo, ki nikjer ne vleva, naj bi narodi se poptujevali. Toliko od te plati o Mariboru.

Odtod po koroški cesti proti Kamci (iz „Kamenca“ nemški Gams) ugledaš za kako četrto ure pricestno deščico samo z nemškim napisom, kjer se bere okraj, soseska in kraj po nemškem za Slovence, ravno tako prepoved, da se navzdol ne sme naglo voziti; celó v nemškem Cmurku se vidi poleg mosta slovenski napis, kako se je voznikom treba zогibati; pri Ernoži je poleg železnice slovenski brati, da je prepovedano po železnici hoditi. Na Slovenskem se res razne dogodbe naključajo. V Kamci se je leta 48 zagnjezdilo neko „nemško katolištvo“ v dveh ali treh hramih, kjer so gospodarji časniki „Urchristenthum“ prebirali, namesto da bi bili boljše na gospodarstvo gledali. Hvala Bogu, da se naših slovenskih ljudi ta gnjusoba in strupna pošast ni lotila, slava slava, nam! Tû bi sploh zló bilo želeti boljše narodne učilnice, ktero čuvajo duhovniki, ki dobro vejo, kaj pomeni ovce pasti, ki so v več ozirih v nevarnosti pred sovražnikom. Ni zadosti, da duhovnik more z dohodki izhajati; se vé, da je to tudi potrebno; al prava

naloga je sovsema druga; duhovniki so narodu vzgledi in likavci, njihova dolžnost je narod iz kaluže nevednosti izvleči, ali, če se je krivih mnenj naseljal, jih odrinuti in blagih vcepiti in sicer na najlepši podlagi svete vere in narodnosti, ki se ujemate kakor zrak in življenje. Le tako narodu koristimo; inaiči smo najemniki; volk prilomastivši pobere ovčice in se ž njimi pogosti. Vselej nam bodi geslo: „vera in narodnost“.

Iz Kamce se pride v dveh urah v Selnico, kateri se po nemško pravi „Zellniz“; Nemci namreč radi s v e spremenjajo na začetku kakega imena: „Zmollnigg“, „Zlap“ po naše „Smolnik“, „Slap“. Tù so res kaki trije naseljenci, ki hočejo celo župo po svojem kopitu obrniti. Čeravno tudi ti znajo z družino po naše govoriti, se vendar ponasajo kakor bi jih bil kdo navlaš posljal sejat tujstvo po naši zemlji. Čalarno je, kar smo tù zvedili, da namreč odbor, v katerem sta bila dva Nemca na čelu, drugi (bilo jih je okoli 20) pa hribarji, ne vedé jih največ ne brati ne pisati, ne nemški, je prišel prosit vladika, ki so ondi birmali, da bi učilnica po nemško osnovana bila!! Ravno tù bi tudi treba bilo še druge razmere odpraviti. Vračnikom (zdravnikom) je menda treba, ako hočejo ljudem pomagati, njihov jezik znati, da bolnika, bolezen razkladajočega, razumejo in mu pomagati morejo, ne pa jih nemštva siliti; koliko nesreče se lahko po nerazumljivosti pripeti! Tedaj bi treba bilo, da vrčnik dobro ljudi razume tudi v Selnici. Gospodje kaplani, naši možje, se trudijo tù živo našo reč braniti in ohraniti. Solnce, sijaj pred njihove vrata! (Dal. sl.)

Slovenstvo na Goriškem.

(Konec).

Po teh pravilih prestvarjene učilnice bodo ne le narodskim pravicam, temuč tudi deželskim potrebam zadostile.

Ena najsilniših potreb pa je, da bi naše uradništvo, ki ima z ljudstvom opraviti, poleg nemškega in laškega tudi slovensko umelo in pisalo. Bodo li slovenske kancelije vselej in zmiraj le z laškimi ali nemškimi dopisi in spisi Slovence razsvetljevale? Koliko nevšečnosti, merzenja, godernjanja, kletstva po kancelijah in drugod zavoljo skrivnostnega laškutarenja. Ali niso to žive znamenja, česa da ljudstvo želi, narod tirja? — Če že slovenski s Slovencom govoriti moraš, da te razume, zakaj mu tudi ne pišeš slovenski? Ako komu slovenska slovnica zobe zvija, zakaj mu slovenski kruh skomin ne dela?

Menda ni nobenega pametnega človeka, ki bi se tem tirjatvam ustavljal govore, da je Gorica laška ali pa celó „äusserste deutsche Culturstätte“, ker bi s takim govorjenjem preočito kazal, da hoče štatistiko goriške grofije po oni goriškega teatra skovati. Če bi pa vendar še kak izobraženec tako zlo o štatističnih vednostih bolehal, mu svetujemo, ako mu je za zdravje mar, vsaj letopise (programme) goriške gimnazije prebrati. Ker je večina šolcov (če ne vsi) iz Goriškega, se sme po njih narodnosti primerno večina Goričanov soditi. Letopisi celega desetletja spričujejo z očitnimi številkami („und die Zahlen sprechen“) da je na goriški gimnazii mnogo več Slovincov kot Furlanov, Italijanov, Nemcov in vseh družih skupaj, akoravno marsikter slovenskih meščanov, boječ se škricovega „šklafa“ mater zatajuje in v društvo junaških „uskokov“ pobegne. Pri vsem tem, da čarobna bisaga „der hochmüthigen Selbstverachtung“ ni še svoje vabivne moči zgubila, se vendar večina Slovincov od leta do leta jasneje razodeva. Kar so namreč ljudske šole gostejše jeli saditi, se tudi veliko več mladine iz kmetov po goriških šolah vidi in sliši; letos se jih je bilo toliko za prvi gimnazijski red oglasilo, da so mnogim zavoljo premajhnega prostora slovó dati mogli. Le škoda, da se jim zdaj v te šole stopivšim preveč to krati, do česa imajo po svojem Stvarniku pravico. Škoda! pravim, kajti

tako ravnanje jim prerado domače čutje kvari in ubija, dokler ga skoz in skoz „indifferentizem“ ne skvari in ubije. In na teh podertinah domorodnega živelja hočejo nekteri razsvetljenci še zmiraj pozračne gradove ptuje omike izslamiti, češ, da bi naše blagostanje preterdno bilo, ako bi na neomajljivi podlagi narodskih pravic slonelo in v vzajemnem ljubljenci različnih narodov novega vžitka jemalo. Dokler so možje, ki o šolskih rečeh veljavno besedo imajo, s takimi misli navdani, bo slovenščini malo vijolic cvetelo.

Takrat pa, kadar bo v vsem dano narodu, kar je narodovega, bo povsod ogromni glas veselega petja donel in ne en narod sam, ampak narodi vsi bojo slavo peli presvitlemu caru složne Avstrije! A. Ž.

Slovniška drobtinica.

V lanskim „Novicah“ je gospod Cigale popraševal, ali je komu znano, da se vlaško mesto „Tolmezzo“ po slovensko „Temenice“ zove. Ne vem, ali je kdo odgovoril na to uprašanje. Ravno danas, ko Vam to pišem, sem imel priložnost, o tem govoriti z nekim „Karnielom“, ki je doma iz tolmezzo-skega okraja, ki pa dobro govori po isterski. Pravil mi je, da mesto Tolmezzo stoji v tako zvani „Karnii“ (odtod ime „Karniel“, katerih je po Istri povsod dosti), — dalje da njemu ni znano, da bi Tolmezzo imelo kako slovansko ime, in da ga Karnieli v svojem karnielskem narečji, ktero je podnarečje furlanščine, imenujejo „Tumieč“. Najberže toraj, da je kdo kakega Karniela čul reči „Tumieč“ ali „Tumieč“ in je mislil, da pravi „Temenice“. Lovro Primčkov.

Kratkočasno berilo.

Bejži, bejži ljub' moj stric!

Baba hujša ko hudič.

Narodna pesnička.

Dosti razločnega blaga ima svet v svoji široki škrinji shranjenega; vendar vse premoženje toliko ne velja ko ljuba zlata zadovoljnost. Ona stori siromaka dosti srečnejega od lakomnega bogatina; nesrečnemu pomaga križ nositi, vliiva zdravilo tolažbe v žgeče rane ubozega človeka, pa tudi bogatina še le stori bogatega. Ker je zadovoljnost za človeka na svetu toliko draga reč, jo tudi hudo sovraži rogljač, — oni nemili sovražnik človeške sreče. Kjer najde zadovoljnost domá, tam laja, škriplje in se peni proti nji, ter jo hoče pregnati.

Bila sta nekđaj zakonca, mož in žena, sicer brez zlata in srebra, vendar zadovoljnost je kraljevala v njuni hiši. Živela sta mirno, pohlevno, zadovoljno, v pravi ljubezni kakor golob in golobica. Daleč okoli so ljudje poznali njuno srečo, in veselili so se nad njima, zakaj dopadla jim je njuna ljubezen in zadovoljnost. Le hudič sam je mermral nad tem; noč in dan se je potezal in mumljal okoli voglov njunega hrama; v vsakega je zijal; prizadeval si je, kar je le njegova zvita buča zmisliti znala, da bi nemir in prepir med srečna zakonca posejal. Zdaj je dregnil enega, zdaj drugega; zdaj je moža huskal proti ženi, zdaj je iskal ženi ugasniti ljubezen do moža. Vendar vse bilo je zastonj.

Ko peklenšček vidi, da nastavlja zanjke brez uspeha, zadnjič obupa, čmerno zaluskne duri za sabo in jezen peté pobere. Sram ga je bilo, da ne more ničesa opraviti. Vés zamišljen in jezen ko kušar potuje čez nek log in pride do mlake. Tam sreča staro babo, ki je bila umazana, gerda in žolava, da ga je skoro strah bilo.

„Kam pa greš rogljač? — ga bara babšé — zakaj si tako žalosten in klavern? So te kje v kadi imeli ali te oklestili prav dobro, da se deržiš tako kisló?“

„Ni ravno prav vsakemu norcu vsega povedati — reče hudoba — vendar, baba, tebi zaupam svojo žalost, ker sem že večkrat slišal, da kjer ne more zlodí nič opraviti,

čiste vode, ki se sicer po šneperskem gojzdu le redko dobí, zatorej potnik najbolje stori, da se tū z vodo oskerbí.

Ako ptujec v šneperski gojzd pride, se čudi in huduje nad gospodarstvom v gojzdu, ker lesa vse križem po gojzdu leží; tū vidiš cele debla, debele veje, tersk hojevih in bukovih okoli ležati, da se jih človek komaj ogiba. Marsikter je že rekel, posebno iz kakega mesta: „oj, da bi ta gojzd pri nas bil; bi tavžente samo za derva skupili!“ — Vès ta lés, kar ga po tleh leží, pa le gnojí gojzd, da hitro raste. Dogarji, to je tisti, ki doge za sodce, kadí in škafe delajo, in pa oglarji, največ gojzda končajo; če se mu bukva ne skolje, jo pustí ležati; derva iz takega drevja delati ne kaže grajšini zavoljo daljave in drage vožnje; jez pa mislim, ako bi se boljše poti naredile, bi se laglje vozilo in več derv na voz naložilo; potem bi že bilo tudi kaj dobička iz takih derv. Žalostno pesem bi pač lahko zapel, kako se šneperski gojzd pokončuje — al saj bi nič ne pomagalo! Pojmo tedaj nazaj v Lepi dol. Iz Lepega dola greste čez Ilovco proti šneperskemu gradu ali pa greste na Sladko vodo, ako hočete na Pivko iti. Tukaj povsod se nahajajo ovce, ki se pasejo. Večidel se pasejo ovce po rovtah, kjer je gojzd pogorel, da družega ne raste kakor trava ali pa kak germ. Po celem gojzdu se pase čez 3000 ovác in jagnet v več čedah, ki imajo svoje staje od mesca maja do konca avgusta v gojzdu, in tam molzejo in sir delajo, kateri se potnikom dobro prileže, ako gré ovčarje obiskat. Da tudi ovčja paša ni brez škode gojzdu, se lahko misli, ker ovce tudi mlade rastlike rade grizejo. Pred malo časom je grajšina tudi pepél žgala in potašél kuhala v gojzdu, in sicer v Lepem dolu in v Ilovci. — Od Ilovce pridete kmalo na laze in senožeti — v eni uri pa ste zopet — v Igovasi, ali pa greste dalje v Stariterg, kjer ste tudi dve dobre gostivnici.

Ne bo ti žal, dragi moj! ako si šel na Snežnik v lepem vremenu; ne boj se truda in stroškov; verh Snežnika ti bo vse povernil.

Imamo še le malo časa — avgust in september; po tem overa nestanovitno vreme in zgodnji sneg pot na Snežnik. Včasih so se večkrat gospodje iz Ljubljane in od drugod zbirali in se o tem času na Snežnik podali; al zdaj se malokterikrat kaka družba na ta pot podá. Zatoraj Vas vabim vse, ki ste prijetli mile narave ali rastlinoslovci, pojte na Snežnik; ta moj popis naj vam pa pot kaže in naj vas prijazno spremlja tjé in nazaj. Srečni! Dragotin.

Potnikove misli in opazke

hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor.

(Dalje.)

Hoté ob ednajstih ponoči poštni voz s pajdašem zasesti sem poprašal v naši besedi, je li voz poln? in mahoma se mi je odgovorilo: „Itali sumus, imus ad st. Andream“, to je, „Lahi smo potujoči k sv. Andreju“. Oho, sem nagloma pomislil, Lahi in sv. Andrej na Koroškem v labodski dolini, kako se pa to sklada, ker Lahi malokda po naših dolinah in planinah kruha iščejo, najmanje pa na Koroškem, ki se sama za se ne more prerediti; Siciljska je nekda žitnica bila Laškemu. Dom zapustivši si indi stroška išejo. Pa kaj senjarim! Vsak človek ima načela, po katerih dela. Nehotoma me je spreletela misel: povsodniki (kosmopoliti) so; povsodništvo so nekteri modrijani najvišje čislali, za največjo krepost imeli; pa povsodnik opustivši najperve, najbližnje, najpotrebnejše dolžnosti ter opijanjen za neko občno blagost, ki se samo nekako težavno misliti dá, zanemari sveto nalogo ter blodi po svetu brez podlage; vsej vsako pravo versvto se opira na kak narod in je le blažilo za-nj. Res je Gospod rekel: „Idite po vsem svetu oznanjevat blagovestja“, pa domá je treba bilo to delo najpervlje doveršiti, in potem darove raznih jezikov dobivši so šli nje-govi učenci k narodom blaživno besedo Gospodovo razlagat.

Tū tudi nesem opustil poprašati iz važnega vzroka, je li v Brezji kaj Nemcov, in reklo se je, da so sami Slovenci; tedaj, sem si mislil, je dosti lažljivega, kar so ljudje govorili ali včasih pisali. Kako uro verh Selnice se kaže tekoča žila, kateri Drava pravimo, kakih 13 sežnjev samo široka; tako jo gorovje od obeh krajev stiska; pri Mariboru pa je železničin most prek nje že 90 sežnjev dolg. Tudi Evini sinovi so včasih po posebnih prilikah in razmerah navzgor ozki, sključeni in stisnjeni, da skoro duške ne zmagajo, navzdol pa razgernjeni, širokoustni, in bi rekel, skoro neomejeni; al veličestna in blagonosna Drava! prizanesi moji derznosti in nespretnosti, da sem tvoj kip za resnitev tako neprilicnih dogododb rabil; spoštujem te iskreno kakor zemljo, po kateri šumljaš.

Proti sv. Ožvaldu se derdraje sem pogledal na uro, in ravno je kazavnik premahal polnoči od 7. na 8. vélikega serpana; tema je nastajala kakor testo gosta; grom je bobnal in pokal, kakor bi namenil konec svetu biti, bliskalo in blisketalo se je, da so oči onemagale, in potem je liti jelo, kakor bi Perun bil dežju dna odvečil, spomnil sem se vihte na gori Sinajski, kjer je Gospod med gromom in bliskom Izraeljcom imenitne zapovedi podaril. Vse to menda kako pseben pomen ima, in res — zmislil sem se lanskega 8. vél. serpana, ko so tudi za nas koristne postave razglasene bile, in danes je letnica, zdelo se mi je, da nas Bog svari, da se v teh važnih rečéh ni ničesar storilo.

Okoli 6 ur od Selnice nad sv. Ožvaldom in Brezjem proti Koroškemu je na véliki cesti terg z imenom Marberg ali Mahrenberg, dosti snažen in precej dolg. Ko sva s predragim tovaršem B—skim do cerkve prišla, še se je vidil od birme ostavši napis na pricestni tabli „Hochgelobt“ itd. Potle v cerkvo gledat gredé sem se čudil na križepotnih skrižaljках viditi slovenske napise. Prišedši k duhovnemu gospodu S. sem ga poprašal, kakošna razmera je tū med slovenskimi in nemškimi bivavci, in zvedil sem, da po tergu stanuje okoli tisoč ljudi, ki večidel vsi nemški znajo (več je preterdih Nemcov), dosti pa tudi slovenski, česar sem se sam prepričal; 1400 pa jih po okolici in gorah živí, ki so zvečega Slovenci; Božja služba je enok slovenska, enok pa nemška. Kaj pa mislite, odkod je to ponemčevanje? Nek duhovnik B., ki je leta 1849 v Soboti se v večnost preselil, je bivši tū kaplan pred kakimi 40 leti počel nektare teržljane brati in pisati učiti po nemški, in tako je podlago položil nemški učilnici; potle se je učilnica osnovala ravno tako, to je tuja, in bil je dosle ter šče dendenesnji učnik ne vedé slovenski; po takem je otrokom vselej po nemški krožil in mladež res ponemčil. Gorjani nočejo detec v učilnico pošiljati, in zato se veda zaostajajo v omiki; pa dajte jim slovensko učilišče ter jim njega korist razložite, gotovo se branili ne bodo. Je li taka naredba pravična bila, in so li učiliščni ogledniki svojo dolžnost spolnjevali? Nekde sem bral: „Počernilo mu lice, kdor dom in rod zatira!“ Pravilo se nam je tudi, da se namerava marberžki učnik zameniti z nekim slovenskim; Bog daj! pa berže bolje, ker vsak hip je velika zguba za nas.

Drugi vzrok je, da se včasih terdi Nemci iz nemškega kraja tam ženijo in tako postanejo otroci v takih učilnicah nemški; tretji in zeló terden vzrok je cesta iz Ivnika v Marberg, po kateri se nemštvo v naše kraje zavaža; visoke gore in reke navadoma deržijo, pa kaka dnika ali most strašno tujita. Srečajoči učenčki so naji po nemški pozdravljali in vprašaje: je li bi tudi po slovenski ne vedili govoriti? so nama nekteri veleli: „verštê niks bindiš“. Ko sva se dalje ž njimi mudila, sva spoznala, da tudi slovenski razumejo, pa skoro se sramujejo golčati. Dotle smo že! In po takem se res ni treba čuditi, da so Marberščani celó pri vladistvu tožili zavoljo slovenskih napisov na križepotnih skrižaljках, in da bi menda radi samo nemške prepovedi. Pa se jim je tudi odgovorilo, kakor so si ti prederzneži zaslužili.

Gredé proti Muti sva po priliki ondi, kjer se cesta iz Ivnika s Koroško veže, ali malo više prašala nektare ljudi: Kako se oni vesnici pravi; razumeli naji so, pa toliko bistrega jim ni bilo zročeno, da bi bili mogli ta gordijski voz razvozljati. Pustivša te siroteje sva neko žensko na gumni slamo stepljočo poprašala za taisto reč; ta je hitro rekla: „verštê bindiš niks“. Taka je! Tû so mi se nehoté vrinule neumne misli nekega neslovenskega gospoda, ki je več let na mariborski gimnazii učil in sedaj ga že slovenska zemlja pokriva. Ta bivši naravstvenik je nekde menil ali zasledil, da je človek nastal kakor merčesi ali červiči v kaki mlaki ali kaluži. Moj Bog, odpusti mi! Vsej si nisem sam rad teh bedastih misel v pamet poklical. Svete nebesa! varujte nas take omike, pa tudi takih ljudi, ki tako blodijo. (Dal. sl.)

Iliade XVI. spev.

Poslovenil J. Ljubič. *)

Patrokl pa pri Ahilu stoji, pri vodju junakov,
Bridke solzice livaje, kakor črni urelec,
Ki po stermem pečovji vodo pretamno izliva.
Berzonogati, bognjerojeni Ahil ga miluje,
5. Glas zažene ter mu besede te krilate reče:
Kaj li solze prelivaš, Patrokl, kakor deklina
Mi nedolžna, ki teče za materjo, vzdignit jo prosi,
Primši se obleke overa mater hitečo,
Jo pogleduje milo jokaje, da bi jo vzeti hotela.

10. Tej enako, Patrokl, mile solzice ti točiš.
Mar sporočiti meni ali Mirmidoncom kaj imaš?
Ali morebiti iz Ftije sporočilo si zvedil?
Aktorović Menotios še pri življenji ima biti,
Med Mirmidanci Ajakič Pelej tudi še biva,
15. Midva oba za te bi žalvala, ako bi umerla.
Ali ti žalost je bridka zavoljo Argivcov ginečih
Tam pri ladijah votlih, lastni pregrehi v plačilo?
Daj, naznani, pa nič ne prikrivaj, da veva obadva!
In globoko zdihaje mu Patrokl vitežki praviš:

20. Péleja sin Ahil, najgorši junakov ahajskih!
Na me ne serdi se, bridka se tuga Ahajcov lotila:
Tisti usi, ki prej so najhrabrejši bili, ležijo,
Tam pri barkah ležijo, ranjeni sulcami, pšicam':
Krepkega Djomeda Tidejeviča pušica zadela,

25. Odisej. Agamemnon ponosni sta ranjena sul'cam',
Tudi Euripilu ostra pušica v nogo priletela.
Rane jim celijo urno skakljaje zdravniki umni,
Jim bolečine hladijo; le ti sam si nespraven.
Da bi se serd ne lotil me nikdar, kakoršen tebe,

30. Ti v nesrečo le hrabri! Kaj bo potomcom hasnilo,
Ako rešiti nočeš Argivcov iz stiske sramotne?
Ti brezčutni! tebi ni Pelej vitežki oča,
Mati ne Tetida; tebe stvarilo sinje je morje.
Stermo pečovje, ker kruto serce u persih ti bije;

35. Ako pa v duhu kako božje naznanje te plaši,
Ali po blagi ti materi Zen kaj mogočni sporočil,
Mene saj pošlji, mirmidonske čete tud' z mano;
Ako bi nam bilo rešiti mogoče ljudstvo ahajsko.
Daj da persi oklenem si s tvojim terdnim oklepom,

40. Da bi Trojanci mene za tebe deržaje boja nehali,
Si pogumni sinovi ahajski odahnili straha
Vtrudeni; res kaj malo trenutkov vojske počitka!
Lahko možaki nevtrudeni vtrudene v bojnemu kriku
Proti terdnjavi od ladij, šotorov bomo zagnali.

45. Tako govoril in prosil je revež; samemu sebi
Moral je bridki pogin in pa strašno smert izprostiti,
In nevoljno tekun siloviti Ahil mu odverne:
O veličastni Patrokl, kaj si ti vendar govoril!
Nič ne porajtam za Božje preroštvo, ki bi ga zvedil,

50. Ni poročila od Zena blaga mi mati prinesla;
Ampak bridka bolest mi prešinila serce in dušo,
Kadar enakega sebi človek oropati hoče;
Ki mogočnejši je, hoče uzeti mi častno darilo:
Ta bolest mi je bridka, grozno skeli me v serce.

55. Deklico, katero mu v častno darilo so dali Ahajci,
In sem pridobil jo s sul'co, kipečo terdnjavo razdjavši,
Agamemnon, vodja junakov iz rok je ugrabil
Atrejevič, kot bil bi jez kakošen tujec brezčastni.

*) Za pokušnjo iz prestav nadepolnega učenca Novomeške gimnazije. Vred.

- Pa pozabimo, kar je preteklo; nikdar tudi nisem
60. Misli se vedno serditi; pa sem vendar bil sklenil,
Prej nikakor serdu ne nehati, dokler da enkrat
Privihra do ladij bojno hrumenje in vojska.
Toraj persi okleni z mojim slovečim oklepom
In bojeljubne Mirmidonce pelji u vojsko,
65. Ker pa že črne se trume trojanske okoli podijo
Močno krog ladij: Argivci se pa obrežji na morskem
Vijejo, drenjajo, ker le še malo zemljišča imajo.
In trojansko kardelo vesvoljno za njimi jo bije
Derzno, saj ne vidijo moje čelade oblička
70. V blišču bliskati; berzo bi bili polnili prekope
V begu z mertvaci, ak' Agamemnon bi vodja mogočni
Meni bil skazal pravico, pa zdaj naskakujejo tabor.
Več ne suče Djomed Tidejevič v rokah junaških
Pike razkačen, da bi Danajcom sramoto odvernil;
75. Atrejeviča glasnega krika ne enkrat ne čujem
Iz sovražnega gerla; pa Hektora vpitje morivea
Navduševaje Trojance krogi se čuje, s hrumenjem
Sipljejo se čez plan ter bijejo v boji Ahajce.
Zdaj pa vendar, o Patrokl, spodi nadlogo od ladij,
80. Udri serdito v Trojance! da v žarečem plamenu
Bark ne zažgejo in ne prepredejo mile vernitve.
Slušaj pa kar s poveljno besedo na serce ti stavim,
Da boš čast glasovito in slavo meni pridobil
Pri vesvoljnih Danajcih, cvetečo da tudi deklino
85. Spet mi dajo nazaj, priložijo drage darila.
Jih odpodivši od ladij se verni nazaj; morebiti
Da pridobiti da slavo germeči zaročnik ti Here;
Vendar nikakor vkrotiti brez mene ne smeš hrepeneti
Bojeljubne Trojance; to bi me malo slavilo,
90. Tudi napihnen možakov v vojski in bojnemu vrišu
Trojce morivši ne vodi proti iljonskem' ozidju,
Da vekovečnih bogov se z Olimpa ne bliža nobeden
Tebi: sila jih ljubi daljekostrelec Apolon;
Ampak verni nazaj se ko lad'jam rešitev prineseš,
95. Druge pa pusti tamkaj, naj bijejo se po planjavi.

Dopisi.

Iz Kobleglave na Goriškem 1. sept. Huda živinska bolezen se je k nam pritepla, in napada po redu govejo živino ter jo naglo umori; danes so enega vola, ki je krepal, razrezali, pa nič družega našli kot vrance sila dosti; ravno to so tudi pri prejšnjih čveterih dobili. Ljube „Novice“, ker rade na pomoč hitite, svetujte nam kaj. *)

Iz Mokronoga na Dol. 14. avg. Danes so pri nas premije delili gospodarjem, ki so najlepši kobile izredili. Komisija je štela 7 mož: dva gospoda (deželni svetovavec gosp. Lašan in prof. Bleiweis) sta prišla iz Ljubljane, poslana od deželnega poglavarstva; dva višja oficirja z vojaškim živinozdravnikom sta prišla iz Gradca; dva gospoda (gosp. grof Barbo in gosp. Gresel) pa sta bila iz bližnje okolice kot zaupna moža od deželnega poglavarstva izvoljena. 7 premij je bilo za razdelitev namenjenih, in čeravno je le 14 kobil (dve z žebetoma, 12 pa družih mlajših brez žebet) na ogled prišlo, je komisija letos vendar vseh 7 premij — 50 svetlih cekinov — razdelila, enemu gospodarju pa je mogla le samo medaljo dati, ker za našo deželo je sploh le 7 premij določenih. Memo predlanskega je komisija z veseljem zapazila, da so kmetje letos veliko lepšo živino pripeljali, kar se tiče mladih žebic; žalostno pa je bilo viditi le dve starejši kobili z žebetoma in še te tako malo prida, da je je komaj eni iz posebno dobre volje mogla dati manjša premija. Res čudno je, da v Mokronogu ni bilo dosihmal še nikoli nobene čedne do 8 let stare kobile viditi! Da bi jih ne bilo, ne moremo skor verjeti; da bi se pa ne splačalo za 15 cekinov se potegniti, ki se dobé s prvo premijo, nam pa tudi ne gré v glavo. Letos je bilo pervikrat pri teh premijah tudi to, da vsak, kdor je premijo dobil, je prejel tudi medaljo z napisom: „Za

*) Vaša bolezen je navadna poletinska bolezen, ki se imenuje vrančni prisad ali čerm. „Novice“ so skor vsako leto o tej bolezni pisale; išite v kazalu prejšnjih let in našli bote prav natančen poduk. Vred.

nemško prestavo je pridjal knjigi, v kateri slavi dobrotljivost Slatine tako-le:

Sein Krafft und Tugend ist, dass er die Gall purgirt
Und andern Unrath auch gantz lind vom Leibe führt.
Wann in die Glieder will der scharpffe Schleim marchiren,
Und alldort mit Gewalt die Händ und Füss torquiren,
So wird mit diesem Brunn verhindert solcher Fluss,
Dass er durch andern Weeg von dannen weichen muss.
Wann Miltz und Leber ist verstopfft oder entzündet,
Wann man die Colicam in grösster Qual empfindet,
Wann im erhitzten Haupt nichts anderes ist als Schmerz,
Wann von den Fiebern wird gemartert unser Herz,
Wenn Sand und Griess die Nieren und Platter wollen plagen,
So zeigt dieser Brunn, sein sonderbare Krafft,
Was er in diesem Tall vil Guts und Nutzen schafft itd.

Potem, ko je bilo zagotovljeno ime rogaške Slatine, so se začeli pravdati nekteri Dunajčani z vitezi bližnje okolice, med katerimi je bil prvi baron Curty Stermolski, in prepira ni bilo ne konca ne kraja. Od početka je imel križevski fajmošter pravico natakati in razprodavati kisle vode, potem je dobil privilegi Peter ži. Hammer, baron Curty pa mu je zavaljo tega večletno pravdo natvezal, ter si v tem Slatino osvojil. Novi posestnik si je pridobil dosti zaslug za kopališče, ker je več prostornih stanovanj pripravil, in vse ostale potreščine priskerbel in priredil; pa kmalo se je vidilo, da mu je bilo preveč za lastni dobiček mar. V letu 1676 je že prodaval steklenico vode po 30 kr. na mestu, in na Dunaji je veljala že čez goldinar. Takemu početju se je zoperstavil najpopred dr. Sorbait na Dunaji, potem pa ptujski magistrat. Zgubil je baron Curty pravico do Slatine, in dunajski kerčmar Ambrož Frank, ki se je leta 1683 pri oblegi Dunaja hrabro nosel, je dobil privilegi na mnoge leta. Frank pa ni bil nič boljši od svojega prednika, in po njegovi smrti je podelil cesar Jožef I. Slatino nekemu Conradu žl. Henkl-nu v letu 1706. Karl VI. je sicer poterdil Henkl-nove pravice do Slatine, potem pa jo je izročil v letu 1721 dunajskim lekarom (äyfl burgerliche Apotheker), ki so jo imeli celih 81 let v lasti. Nekaj časa je šlo vse po sreči. Obzidali so izvirek in popravili tu in tam kaj malega; pa niso preveč dnarja potrosili za olepšanje kraja in pospešenje kupčije, tako da v letu 1742 niso na Dunaji več kakor 5236 steklenic kisle vode prodali. Carica Marija Terezija jim je naročila leta 1773 bolje glešati Slatino, pa ni dosti pomagalo; propadalo je vse od dne do dne.

V letu 1782 je odvezel cesar Jožef II. dunajskim lekarom privilegij, in natakanje je prišlo sosednim kmetom v roke. Se vé da se niso kmetje brigali za povzdignutje kopališča, ampak vsak je le iskal dobička, dokler ni počelo vse hirati še bolj kakor pod opravištvom dunajskih lekarov.

(Konec sledi.)

Potnikove misli in opazke

hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor.

(Dalje).

Iz misli si izbivša te bebce sva gledala cerkvico na prece visokoj gori, ki se ji pravi: „Sv. trije kralji,“ ponosni mejnik proti tujemu življu, hajdo že cvetočo in kalno Dravo, kako je skalovje opolinavala, bi rekel, serdé se na krivične zgodbe, ktere Podravljane tepejo, kar naji sreča neka starka s sinčekom; ona je na slovensko pitanje nemški odgovorila; poprašavši jo, zakaj na slovensko vprašanje (kakor je nekterih navada) po nemški odgovarja, je rekla: „Jaz sem Nemica iz visoke Koroške, živé že nekoliko let v Dravberzi; prestara sem že, da bi se dobro slovenski govoriti naučila, sinček pa vama jo gladko reže naučivši se je v učilnici“ — in res, taka je bila. Bog daj, da povsodi po naših krajih dobimo slovenske narodne učnike, nikar najemnikov več.

V kratkem sva se pripotila na Muto. Muta je boren teržec na lepem kolmu, cerkev veličestno stoluje na njem,

čeravno je znotra prece borno opravljena; župnikov hram rebra moli imaje podobo kake zapuščene pojate. Po cerkvi in župnikovem hramu sodé se zdí, da župljanom ni zelo mar ne za uno ne za to. Ljudje tu oboji jezik govore; okolica je slovenska, samo kovačnice spóder na Bistrici potoku imajo večidel neslovenske delavce. Take kovačnice so sicer potrebne, pa grozna nesreča za človeštvo, kar sem že davno čul; oča celi dan s kladivom maha, mati od ranega jutra težaško delo opravlja, otroci pa ves mili den sami čepijo v kolibicah iz potočnega vlažnega kamenja, skoro nikamor ne hodé, temoč pri skleduri sedé, in to je krivo, da postajajo trepavci, bolezzljivi; želve je rade mučijo. Učilnica je čista nemška, skoro še nevarnejša kovačnica, kakor una za naše ljudi, ker tu se prav za prav iz nedolžnih Slovenčkov Nemčoni kujejo. Oh učilniško ogledstvo preteklih let! čemu bi tvojo pravičnost in kerščanstvo primerjal? Božja služba je slovenska in nemška, akoravno je dosti več Slovincov. Dalje gredé sva srečala dečka kakih 15 let — meršavega, perstene kože. Na prvo vprašanje je odgovoril, da po naše ne vé, da ne zna brati, ne pisati, da je črevljár pri imenovanih kovačnicah; na drugo več ni mogel odgovarjati gledé kakor zaboden vol; sedaj šče sem le bil močno prepričan, da ondi učilnica ima namen, ki sem ga zgore naznanil. Nasproti so nama prihajali naši ljudje iz Kortine, vesnice proti Koroški, zdrave pameti in lepe postave; spotoma se nama je onkraj Drave kazala Vuzenica, kjer je tudi nekda bila propoved v obeh jezikih, sedaj pa ne več.

Od Kortine je cesta tesno kraj Drave, na obeh krajih sterma gorovje, onkraj nekaj napravljena, namesteh samo načertana železnica, kjer bo se kmalo po vihtah, vremenu in času razsulo, kar je bankovec in žul zgotovil.

Tako premišljuje in oziraje se sva že bila na zahodnem robu Štirske. Od nje slovo vzešši kakor Jurček gredé na tuje, sem se derznil na zemljo za nas v zgodovinskem oziru prevažno prvokrat stopiti prvej se pokrižavši, duhtal sem žalujé, da nekda skoro vsa naša, kar šče njene imena dnes glasno govorijo, je samo tretjina Slovence ohranila, mahoma sem se spomnil knežkega stola, kjer so slovenski vojvodi narodu prisegali zvestobo in pravičnost; spreletele so me važne besede, ktere je kmet, sedé na prestolu, bližajočemu se vojvodu govoril:

Ali je za deželo skerben oče?

Ali pravičen sodnik? varuje blagost

In svobodo svojih deželanov?

Ima „sveti veri,“ ali jo brani?

Brani pravdo vdove?

Knez.

Zarotim se Bogu vsevedočem:

Bramba, var in oče svojem ljudstvu

Biti, zvest ostati sveti veri

Pravdo branit vdove, zdaj obljubim;

S'rotam pomagati, če hitijo

K men' od vseh strani; jaz knez in skala,

Biti hočem ljudstvu gorotanskem'.

Za resnico se na to zarotim,

Tak mi Bog pomagaj!

Narod.

Amen, oče!

Herder je to povest z naslovom „Fürstenstein“ popeval prištevaje jo nemškim pravlicam. Da je pa izvirno slovenska bila, in šče le po oblasti nemških vojvodov in po razvadi nemška postala, očitno kaže zgodovina in slovenski napis na kamenem prestolu gosposvetskega polja. Zelel sem, da bi kralju Matjašu brada že bila zadnjokrat okoli mize zrastla; mislil sem, da Korošci imajo dva slovenska časopisa, mi pa na Štorskem ne enega, akoravno nas je po številu skoro trikrat več itd.

Mnogo inachi se kaže dosti reči kakor pri nas: miljski kameni so pri nas dolgi, debeli in butasti, ondi pa drobnejši, krajši in zaljši; ženske tudi delajoče na njivi ali travniku glavico z nizkim klobučecem prece široke krajce imajočim pokrivljejo kakor platničkarji. Pri teh nikjer ne

sem opazil, da bi kde bile svoj domači govor zatajevale, čeravno tudi nekoliko po tujem čeberkniti vedó, kakor štirske Slovenke; sram je bodi! ako so le nekoliko med neslovenskimi ljudmi. Po takem se ne smejo čuditi, da je domačini zaničujejo, tujci pa posmehujejo velé: „Beba je na Slovenskem doma, pa nanjč slovenski ne zna;“ vsej tudi kerščanstvo pri takih bitjih ni najmočnejša krepost. Tako se praviloma godi, da, kdor se je narodu izneveril, je pozabil tudi dolžnosti do onega, ki nam je narodnost in vero podaril. Nikomur se ni treba sramovati, če dva ali več jezikov govori; pravični in pošteni ljudje take vsele bolje čislajo in je rajši imajo že za koristi delo, pokaj bi tedaj naše deklice indi si kruh služeče se neumnejše delale kakor so! Nekega pastirčka cokljaša popitavši, kje je doma, mi je rekel „v Dravberzi,“ tedaj šče v koroškem govoru spreha g v z pred è-i, toisto se je poresnilo v besedi Kinberg, v Kinberzi. (Dal. sl.)

Ogled po svetu.

(Največji dimnik na celem svetu) je v kemiških fabrikah v Port-Dundas-u poleg Glasgova na Angležkem; visok je s spodnjim zidom vred 468 angležkih čevljev (angležk čevlj meri 11 pavcov in pol po naši meri); nad zemljo ga pa je 454 čevljev. Le tri reči so na celem svetu višje kakor je ta dimnik: namreč Gli-zehška piramida v Egiptu, turn vélike cerkve v Strasburg-u in pa turn sv. Štefana na Dunaji. Da ga veter preveč ne more gugati, je okrogel; cegla je poldrugi milijon v njem; težak je 144.000 centov; naredil ga je arhitekt Makfarlane; veljal je čez 80.000 gold.

Kranjske narodne pesmi. *)

1.

Jerica.

„Alala Jerca, ti si le mlada;	Le je kadila, le je kropila,
Alala Jerca, kaj ti pomaga?	Pa je hudobo preč si gonila.
Jez sem ti venec obljubila,	„Oj le kadite, le kropite,
Pa ti bom zlat'ga naredila.“	Šaj me s kadilom ne spodito.“

Prišli so po-njo, z bel'mi konjiči;	Jerco prijel za belo ročico,
„Alala Jerca, ti si le naša,	Pa jo posadil k sebi na konja.
Saj so te meni obljubili,	Milo zavpila, k' so zderjali
Ko so te v zibelko povili.“	Proti bobneči bistri Savi.

Pa se nar'dila bela meglica,
Polna meglica angeljev bila;
Vzeli so Jero z dušo, z mesom,
Pa so jo nesli gor k nebesom.

Hribec.

Stoji stoji hribec sterman,	Marija se mu prikloni,
Na verh' je še majhen raván.	To drevce koj ozelení.

Tam gor pa drevó stoji,	Pa se je strila senčica,
K' že sedem let zeleno ni.	Noter Marija zibala.

Sreberna zibel, zlat tečaj.
Noter je ležal Jezus sam.

J. F. Št.

Smešna vraža.

Prav „eno fletno“ imam danes za „Novice“, pa se bojim, da bi komu smeha treh ne počil.

*) Gosp. Št. nam je poslal te pesmice s sledečim pismom: „Čuditi se je, koliko lepih pesem je med ljudstvom! Kako lepo in gladko jih ljudstvo prepeva! Skoraj neverjetno — pa gotovo je — v enem tednu sem v 3 hišah nabral 76 večih in manjih pesem. Al Bogu bodi milo! veliko preveč jih je šlo v zgubo. Le malo se še ljudem od najstarejih, najlepših pesem sanja; toraj — Amen — je! Naj bi se rešile! Če jih eden v 3 hišah v enem tednu 76 nabere, koliko bi jih več nabiravcov v 52 tednih nabralo v toliko hišah in vaséh po Kranjskem!“

Pri neki hiši na Gorenskem so dobili majhnega otroka. Neka žena ga pobaše, da bi ga h kerstu nesla. Na to se stari oča oglasi in ji skerbno priporoča, naj dobro pazi, da gredé z otrokom ne bo scat šla, zakaj če takrat scat gré, ko ga h kerstu nese, potlej tak otrok vode ne derží, zmiraj oscan hodi. —

Mislím, da gospodje dohtarji dozda še niso vedili tega pomočka; za to naj ga jim razglasimo; posebno pa naj si ga babice zapomnijo. Častite brave „Novic“ pa prosimo, naj mi ne zamerijo, ako se jim ta razglas morebiti nespodoben zdi; al če hočemo neumne vraže zatreti, ne smemo kakor mačka okoli kaše hoditi, ampak naravnost povedati kako in kaj. Gorenec.

Dopisi.

Iz Erdeljskega. Sibinj 10. septembra. Devetnajst milj od Sibinja na široko dolgo sem Erdeljsko o šolskih praznikih prehodil. Po njivah nisem drugega vidil, ko korožo, ki kaj lepo raste, in tam pa tam nekaj ovsa. Vinogradi obetajo obilno dobre kapljice; pšenice in reži so dosti namlatili; toča ni dosti škode napravila; ni se tedaj glada bati, akoravno krompir hudo gnije. — Izmed mest omenim le armensko mesto „Elizabethstadt“, ktero ima veličansko pa revno cerkev; zakaj armenci, ki so bili pred zadnjo černo vojsko najbogatejši tergovci, so zdaj silno ubožni. Kteri so poprej po 60 do 100 tavžent gold. imeli, ne glešajo zdaj 60 do 100 gold. — nesrečna vojska jim je vse požerla. Govorijo po madjarsko in armensko; po armensko govoriti ni lahko, pismenke so popolnoma vlastne. Armenci so rimsko-katoliške vere, križajo se tako-le: „Ha nun Horr, jev Vortvo, jev Hokvujn serpo. Amen“. (V imenu Očeta in Sina in Duha svetega. Amen. (Bog se veli: „Astvac“). Pri službi Božji vsi pojó; med procesijo glasno molijo roženkranc Marijo sosebno častijo; sicer pa so ptiči zviti černomanjastega obličja, ki so pred kakimi dvesto leti iz Azije semkaj prileteli. Vidil sem Armenko rojeno 1760; stoletno bablje še dobro vidi in sliši, po ulicah beži ko verca; vsakdan potrebuje polič — žganja. Neka deklina devetletna je na glasoviru kaj lepo igrala; ko jo po štajarsko zažene, sem prav spoznal, kaj je domočutstvo, in skorej bi bil zdihnil: „Oj, da bi tamkaj bil, kjer je zibka moja stala, mati ljuba me zibala“. — Bil sem tudi na neki glažuti pri podnožji erdeljskih karpátov, kjer so prevzvišeni gosp. škof zakrament sv. birme delili. V tem kraji še nikoli nobenega škofa ni bilo; zatega del so pa tudi ljudje svoje serčno veselje očitno razodevali nad nazočnostjo vikšega pastirja. Al kolika revšina! Mislil sem si: „O kako srečni so vendar Slovenci, ki imajo lepe cerkve, dokler tukaj z blatom ometana kajžura za opravilo najsvetejše daritve služi“. — Daleč sem okoli prišel, al vendar je to malo v primeri velike dežele; zakaj Erdeljsko obsega 1102 □ milj z 2 milijonoma in 120.000 prebivavci. Lepa dežela je, ne vem, ktera kronovina bi bila tako bogata, sosebno kar v nerastljinstvo sega, je vsega obilno, na priliko, zlata, srebra, kupra, železa, svinca itd., pa tudi rastlinstvo in živalstvo ji je blagodaril Stvarnik tako, da — naj se Erdeljsko povsodi zaprè — Erdeljčani od zunaj ničesa ne potrebujejo. Lahko bi še en milijon več ljudi tukaj živelo, ker zemlja je rodovitna. Pervo in drugo leto se enkrat seje na njivo, tretje leto praha leži; gnoja malo poznajo. Škoda, da so prebivavci o narodnosti in veri tako različni. Vlahov je 1 milijon 230.000, Madjarov 600.000, Nemcov 200.000, Ciganov 80.000, Judov 16.000, Armencov 7.600; tudi nekaj Serbov in Gerkov. Rimsko-katoliške vere jih je: 250.000, gerško-nekatoliške ali razcepljencov 670.000, kalvinske 260.000, luteranske 210.000, unitarcov 46.000 (to je tistih, ki druge in tretje peršone Božje ne spoznajo in ne verujejo). Zmotnjav da je kaj! — Prašanje: Slovenci, ali že dobivate v svojem jeziku dopise iz kancelij? Povem vam, da vsi tukajšni uradniki madžarske in vlaške dopise

okrepčali, ker je bilo že čez poldne; al molili morebiti niso nikoli s tako ginjenim sercom, kakor zdaj, ko so zopet upanje imeli za nazaj priti. Potem se nazaj podamo, ogledovaje prečudno podzemeljsko naturo, kapljeni kamen (Tropfstein) take lepote, da smo se vsi čudili. Tam smo drugo luknjo najdlji, ko se noter pride, na desni roki, pa mi smo se na levo obrnili, in smo toliko časa po nji šli, da je bila pot že neprijetna, al nobene vode nismo najdlji; tudi se ni vidilo, da bi kadaj voda noter stopila. Vernili smo se tedaj nazaj, akoravno je res silno lepo viditi kak kapljen kamen. Gotovo bi bila ta jama že vsa obropana, ako bi bil kdo popred do nje prišel. Tudi bi bili še vse bolj dobro ogledali, pa ni kazalo za naš namen, ker ni bil vodotok. Potem smo lepih kapljenih kamnov nabrali, ktere so gospod kantonski poglavar Zore v ljubljanski muzej poslali, in se brez daljega obotavljanja vèn podali ter srečno na dan prišli. Še enkrat smo šli noter; smo čez tisto skalo, kjer smo rum pili, čoln djali, in dokler je bilo moč, naprej pregledovali, pa ne ravno deleč, ker so votline večidel pod vodo. Samo le še v enem kraju je še ena zijavka v skalo, pa tako ozka, da s čolnom se ne more skozi; visoka je pa precej, in tudi globoka voda v nji. Tam smo našli 3 kraje kakor velike hrame (keldre), al njih pritoki so vsi pod vodo. Tri dni je bilo tū pregledovanje, potem ko smo bili vpervič noter.

Vse to mi je res prizadjalo truda in stroškov precej dosti, akoravno moja mošnja nikoli bogata ni bila kakor tudi sedaj ni; al vse to me ni zadrževalo od tega. Kakor, da bi bil čutil nek notranji glas: „delaj, iši, najdel boš, jезero bo rešeno“, nisem imel miru, dokler nisem doveršil svojega namena.

Moja tovarša pri ti najdbi in zvedne priči sta bila: Balant Leskovec in Grega Grebenc — uni iz Jezera, ta iz Cerknice. (Dal. sl.)

Potnikove misli in opazke

hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor.

(Dalje).

Pred lepi terg Dravberg prispevši sva same domače glasove v krepkem in jedernem koroškem narečji slišala, kar je serce na drugo plat ganilo kakor prihod v Marberg. Teržani se ne sramujejo po domače kramljati, tudi pervaki po časti in premoženji ne, kakor se drugej rado godi. Naj jim ta kraj bode v izgled! Samo na enega človeka sva zadela, ki ni slovenski razumel; povemo je tolkel, zakaj? nisem se trudil razvozlati; kako pa je, sem vprašal, da slovenski ne znate? Odgovoril je, nemška mati me je rodila na Nemškem; še komaj deset let sem tū. No, sem si mislil, šče le deset let! pa ne moreš na najmanjše in najležejše vprašanje odgovora dati; z umnostjo res nisi preveč obsut. Naši mladenči, vojaki postavši, se za leto dni laškega gladko za svojo potrebo naučijo, ali deklinе služče pri neslovenskih družinah v kratkem urno njihov govor govoriyo. Vidil sem dostikrat na tergu v Mariboru, da so deklet ali keršence tolmačile gospém, gospačam in gospodičnam, ki umejo na glasovir berhko igrati, s pozlačenimi nitkami našivavati, četverko plesati, nektare tudi malo po francozko zavijati; če pa se jim veli: idi na terg živeža kupovat, zelja kuhat, žgankov mešat, kruha peč itd., se pa ponašajo kakor žaba pri lešnjiku. Taka omika naduva sedašnje meščanke in pomeščanke večidel; priprosta dekleta pa mora prav za prav njih um biti v potrebnih rečéh. Bog varuj naše krasotice tako neprimerne omike! Mladost zna lepo po naše, ker — čast in slava g. učniku, belo lice duhovnikom — v učilnici se slovenski učijo, kakor je pravo in pošteno. Božja služba je pre od Jožefovega do Miholja za teržke uglednike vsako nedeljo po enok nemško, kar bi se menda tudi lahko brez kvara opustilo, kakor mi se zdi po razmerah, ki sem je zvedel; sicer pa nečem in ne smem

o tem soditi. — Veselega serca in blagega spomina zapustivši koroški Dravberg sva hlepno želela, da bi tudi pri nas tako pametno in pravično narodne učilnice urejene bile ali se konči sedaj uredile, in potem sva jela malo po malo na stermo in blizo 5000 čevljev visoko Gorico riti.

Sopé zavoljo pripekajočega solnca in stermine sva dospela do nekega starčeka gorsko, ki je cesto popravljal in je bil po rodu Čeh; vendar je govoril slovenski razve h namesto g in naglasa v nekih besedah; cikle se mu niso privilegije, ampak le usnjati škornji. Nekoliko više sva našla pasterico, ki je pasla kozé in ovce; res bi jo smel ciceronko po onem krajiči po pravici nazvati; tekla ji je domača neskvarjena beseda ko maslo; vse ondašnje razmere je do pičice vedila povedati, da je kaj, bistrega in zdravega razuma je bila, čeravno nikoli ni učiliščne klopi gledala, lehkič ni vidila; kazala nama je unkraj Drave na poljani prece visoke gore udobno sedečo Strojno, poleg reke v dolu Lebliče, tujci mu pravijo Laüfling; na goricnem podnožji dve uri verh Dravberga Labod. Poprašavši, koliko hodá odtod je v Labod, je deklica urno povedala: „Do Labodi odtod ste dve uri, odonod sém pa tri, ker pot je celo sterm, tedaj ondi Labod, i.

V Labodi kakor tudi pri sv. Lavrencu je Božja služba na dvoje, to je, slovenska in nemška, ker onkraj po in proti labodski dolini so že ponemčeni Korošci, takraj slovenski, ki šče navadoma ne znajo drugači ko po naše govoriti. Slišé, da nepopačeno koroško ljudstvo govori le Labod, nikar Lavamünd; ne morem jasno razumeti in spreviditi vzroka, pokaj bi se naša lepa slovenska vladikovina po naše tudi imenovala lavantska, in zakaj ne labodska; menda za nosnika an — ô dela, spremenjenega b v v in terjega t namesto d, kakor tujci delajo. Menim, da se naše slovenske imena poprek ne bi smele predstavljati, kakor pa se ruske, francozke itd. ne predstavljajo; zlo neumno in krivično se mi zdi lepe imena: Zaverh, Sinarovci, Stročja ves, Ključarovci, Runeč itd. kvariti v „Sauerberg, Schweindorf, Schützendorf, Schlüsseldorf, Rundsberg“; jaz vsele resnim vrednost srbske poslovice: „kakor pravo, tako zdravo“.

Víše proti grebenu kimaje sva zagledala pri nekem verhovcu, kteremu „Mongus“ (tedaj šče ime na-us) pravijo, obilo črešenj, drobnic, nektare so bile 9. vél. serpana šče čisto zelene, nektare erdeče, druge tudi černe; žejna in nekoliko že skoro upešana sva gospodarja prosila, da bi nama nekaj črešenj prodal, kar je rad storil. Vsipavši je na ledinico sva zobala ko nekda pastirja; spominjal sem se blagih, srečnih in mirnih dni brez spletek, grenkosti in preprirov, ne znajé, kako hudobno lahko postane človeštvo, čeravno se je dosti učilo, obilo knjig pozobalo, pa tudi strasti gojilo, ki navadoma um v kremplje dobivše ga zaslepijo. Na neki vejici prek plotu viseči vidé cel kup črešnjic sem jo utergal, rekši tovaršu: Veš li, kako se temu veli? Odgovoril je, pri nas vsekdar „kozura“; menda je ta beseda iz teiste korenike ko „kozača“; mi ji na malem Štirskem pravimo „kučka“, kar se lepo dá razklasti. Ondi se je tudi jara rež kazala šče le cveteča, ki jo indi že okoli 15. malega serpana žanjejo; tū se mi niso več htele prilagati pesnikove besede: „Prid' verh planin, nižave sin!“ Kake pol urice odtod sva jo pririvala srečaje dosti vozov z ogljem do neke borne kerčmice, kjer se nama je slabega vinca in suhega kruhca podalo; od sira, mesa in drugih jedil ni bilo ne duha ne sluha; ubožstvo je toliko, da se mu na oba kraja rebra vidiyo. Edino, kar se mi je dopadlo, je bilo, da sem redarske postave vidil na steni pribite v lepi in čisti slovenščini in ime c. k. namestnika horvaškega po slovenskem podpisano. Oh moj Bog, sem si mislil, povsod se pravica deli; le mi je ne dobimo, pri nas so take reči vse po tuje, kamor koli greš ali se ozreš; smo li ne vredni, smo se li mi ali morebiti že naši prededi v preteklih časovih strašno pregrešili, in kazen šče bije vnuke

in prevnuke. Pa tudi o tem pravi sv. pismo, da kazni seže samo do tretjega ali četrtega rodú. Kolikor mi je Kliona iz svojih listov povedala, ne morem zasačiti v naši zgodovini peg, madežev in grehov, ki bi take nasledke nam delili; morebiti je višja osoda določila nas tepsti, pa pravična previdnost grešnike in krivičnike preteplje, pravičnike le skušavlje v čednosti in stalnosti, zato pa je plačilo toliko večje. — Ljudje so tu slovenski, ne vedé tujega, in pravijo takim, katerim je prirodnost dušne darove skercila „sirote“.

Primahavšima skoro na greben visoke Gorice se je razgnil razgled širokega obzorja. Ponosno je molela nama nasproti sv. Uršula, po kateri so se vidile velike „frate“, ki jim Štirci velimo „kerč“ ali „kerčevina“; na severni strani je prece posekana in riže pričajo, kako so debele stebila in krili v globočino bobotali; više nje gizdava Peca, ktera je odtod na verhu sedlasta viditi, čemur se „Ovčje jasli“ pravi; prece dalje šterli veličestni Obir na verhu v meglo zavít, na čegar podnožji Celovec miruje. Poprek se vidi lepo koroško gorovje, čegar grebeni šče sodeloma ohranili našo narodnost, deloma pa so morali se vihru proti nam silečemu prikloniti in znižati, čeravno so skale in pečevje. Na južni ali južno-zapadni plati se kopičijo celjske gore odtod gledé v modrem in črnem obleči; zakaj pa v modrem? Zato, ker ložnate gore iz daleč se navadama take kažejo; ali šče je menda kak drug vzrok, da so modre? Šče drug, — modrina je tudi znamenje pokore; černina pa žalosti; neka novejša nenavadna zgodba je celjske gore, ki imajo naše ljudi, s Celjem vred pomodnila. Čudne reči! pred nekimi leti je huda sapa valove proti jugu siloma gnala, sedaj pa vzpet proti severju in severu-zapadu; vsej ni čmergnili ne bi, ako bi pravi naš živelj bil; v teh okolnostih pa se vendar oglasiti derznemo, vsej vsaka revna ptičica brani in skerbi za svoje gnjezdo, mi pa bi v nemar puščali svoje ognjišče? Velika kapa, ki je temen pohorskega gorovja in se tu Golica pravi, se je pred nama nekoliko znižala. Spotoma sva tergala močnice celó k zemlji pritisnjene in drobičke černice, posebno rada sva gledala neko drevo, ki nosi ime „jerebika“, ter je različno od meprike ali metprike. Na goričinem temenu blizo pota sva zvedila zercalnico, pa ne imaje ondi ničesa opraviti nisva tjé šla. Z grebena navzdol proti Štirskemu gredé sva bila, bi rekel, v prvotnem smrečji in borovji, pa proti grabi prvotnost pohaja, ter velikanske smreke in borovi spreobrnivši se na kopah, to je, ogljenicah v oglevje se vozijo globoko na Koroško zapustivši velike rečine in kerčeve; steklarna na Ditmanovih berdah je zrušena ustopila mesto kopam.

(Dal. sl.)

Rogaška Slatina na Štajarskem.

(Konec).

Še le leta 1801 je nastala veselejša dōba za Slatino. Prišla je v roke štajarskim stanovom, ki so se z vso močjo za njo zavzeli ter jo gleštali kakor se spodobi. Pokupili so najpopred od bližnjih kmetov potrebnih zemljišč, ter so pričeli stanje za stanjem zidati. Tadanji deželni poglavar Ferd. grof Attems si je pridobil največjih zaslug za rogaško Slatino. Ustanovila se je služba nadziratelja in doktorja, potem pa se je skerbela za dobro vredjenje kopalnišča, in za primerno razveseljevanje gostov. V letu 1813 se je položil temelj za dvorano, ktera se je pa že leta 1847 umakniti morala novi veličastni sgradi, ktera je dobila po cesarju Ferdinandu ime „Ferdinands-Saal“. — Pod nadzirateljstvom sedanjega nadzornika, cesarskega zavetnika dr. Soka se je povzdignila Slatina do stopnje, na kateri se nahaja dandanašnji. Vsako leto se dogotovi novo poslopje. Število gostov tudi raste od leta do leta. V letu 1834 jih je bilo 745; v letu 1851 jih je bilo 2147; sedaj jih pride že čez 3000. — Steklenic se razpošlje vsako leto v razne

kraje svetá okoli 700.000 — Lahom je znana Slatina pod imenom „Aqua di Cilli“ (celjska voda). — Mesca julija in avgusta je najbolj živo na Slatini. Znamenito je, da nobena narodnost ne prevaguje. Madjar in Horvat sta v sosesčini doma, Nemec ni daleč, Talijan je tudi blizo, še kakošen Turčin se priklati, brez Angleža pa tako nikjer ni na svetu.

Tukaj se brati živahni Talijan s krepkim sinom ogerske puste, tamkaj se sprehajata brata Slovenec in Horvat v prijaznem pogovoru in pri slovesu si podasta roke z žalostnim sercom. Nemec se druži z Nemcom, le Turčin čepi samotni na zemlji ter se raduje nad zapaljenim čibukom. Okretna Zagrebkinja igra lopto po trati, krotka Ljubljancanka jo od strani gleda ter se ji posmehuje. Živahna Talijanka poskakuje v eno mer z enega stolca na drugega, kakor da bi nikjer ne bilo obstati; ponosna Madjarka se derži neprestano svojega zaročnika in mladež vseh narodov se goni v igri sém ter tjé po prijetnem perivoji. Znamenito je, da Zagrebčan ne govori na Slatini besedice nemške; le horvaško mu je drago, čeravno doma večkrat zanemarija svoj jezik. Tudi Slovenci posnemajo običaj drugih narodov, ter govorijo večidel med seboj po slovenski. Slišai sem večkrat kakošno ljubljansko mamico govoriti: „Milka, le pridna bodi, nikar ne hodi rož tergat“. Zjutraj ustaja gospōda prav zgodaj, da gré vode pit. Nekteri se grejo sprehajati po bližnjih šetališčih, drugi bolj krepki hodijo na bližnje bregove, kakor na Janino, v Pernek, na Rodne itd. Če je lepo vreme, potujejo nekteri v večjih družbah na Donačko goro ali na visoki Boč. Popoldne je nekoliko časa vse tiho. Gospodje se spravijo spat, gospé in gospice pa imajo dosti posla z lišpom, da se morejo potem pokazati v večji krasoti in sjajnosti. O pol šestih se počne godba spet kakor zjutraj, in vse je zopet na nogah. Starci se zbirajo v kavarni; kar se pa gibati more, je na promenadi. Pozneje se zbere mladež v dvorani in počne plesati ter pleše včasí v pozno noč, če ni tombole ali kakošne druge zabave. Prijatli lepega petja pa se zbirajo pod magazinom, kjer se steklenice polnijo, ter poslušajo blagolasne in mile pesmice slovenske, ktere popevajo dekleta pri natakanji in pečatenji steklenic. Naj je človek ktereга koli naroda, vsak hvali in ne more prehvaliti čistega soglasja in milote glasa naših deklet. Naj je človek duhovnega ali posvetnega stanú, naj je star ali mlad, vsak rad postoji in posluša pevkinje. Je pa dosti takih, ki cele ure sedijo v senci bližnjega kostanja, ter se ne ganejo od magazina, dokler ne potihne petje in se ne razletijo dekleta vsaka na svoj dom.

Študentje morajo dekletam vsako leto novih pesem prinesiti in stare prepisovati. Največ jih pa imajo same v glavi. Predlaskim jim je bil nek duhovnik iz Gorice napisal nad Prešernovo „Pod oknom“ sledeče verstice:

Pesmi so take

Za ponočnjake,

Ne poštenjake!

In to je dekletam tako globoko zajedalo, da sem jim moral potem ves zvezek na novo prepisati.

Slatina je bližnjim kmetom neizmerna dobrota. Zasluzka je zmirom dovolj, in razun tega prodajo gospodinje dosti drago pišance, jajca, maslo, mleko itd. Slatino pijo radi mešano z vinom, za samo ne marajo. Je pa tudi ne dobivajo več zastonj kakor nekdej. Gospōda se je spametovala, to je, ne da je brez plačila; kupovati pa kmet vode noče, naj je sladka ali kislá. Navadno zdravilo našim kmetom je vino, mehkužni gospodje pusté Slatino. Čudijo se kmetje, kako more gospōda toliko kisle vode v se vlivati. Pa jo res nekteri neizmerno vlečejo. Gründl pripoveduje, da je nek Horvat vsako jutro sedem bokalov kisle vode izpil. Dalje pravi: „Vor etlichen Jahren ist noch ein grösser Sauerbrunn-Saufer und Schlemmer gefunden worden, welcher an einem Vormittag 15 bis 16 steyrische Mass mit gutem Effect ausgesoffen und ebenfahls durch etliche Tag

obvari na tem mestu cesto delati; kakor smo slišali, je tudi naša kantonska gosposka to pot za nevarno spoznala; ali je pa ta pravda že pri kraji ali ne, ne vem. Gospod Ruard so dober gospod; vsak na Gorenskem jih ima rad, pa tudi uobeden njih zavoljo te ceste ne obdolžuje; le take svetnike morajo imeti, kateri našega kraja, našega ilovnatega sveta ne poznajo pa tudi nič ne vejo, kaj nas skušnje že veliko let učijo. Lahko je svojo trobiti, kadar človeku ne gré za kožo; al vsa druga je, komur nevarnost žuga. Nam gré za našo kožo, ako bi se tam gori cesta naredila in bi se po nji vozilo; že zdaj se zmiraj po malem na spodnji konec jeseniške vasi zemlja vdera in že sem ter tje je razpokano skalovje, kaj pa bo še le potem! Pojte raji rakom žvižgat, gospodje, kakor da bi nam tako nesrečo ravno na glavo nakopali! Pojte se pred učit: kaj je ilovnati svet in še sicer tak, ki ga izvirki močijo, — in da se z lastnimi očmi prepričate, pojte doli pod Posavec na veliko cesto, pa bote vidili, koliko let že skor dan na dan tam tisti hrib zraven ceste odkopujejo in uterjujejo, pa vse nič ne pomaga: zemlja se vdira doli, da cesta skor nikoli ne sme brez varha biti. Lahko bi še veliko povedal, pa moram iti na delo — nam je rekel kmet; le to naj še povem, da je nek star in skušen mož tisti komisii, ki sem jo gori omenil, po pismu razložil nevarnost, v katero bi prišla vas, ako bi nesrečna misel obveljala in bi se vendar cesta vkljub vsem pritožbam naredila; pa upamo, da bo zdrava pamet premagala. Ta gojzd, katerega hočejo zdaj posekati in cesto skoz-nj napraviti, je nek že od starih časov v terdi prepovedi za sekati; le za posebne potrebe se je smelo iz njega kaj vzeti. — Tako je govoril kmet in se poslovil od nas.

Kmet je šel, mi pa smo še enmalo postali in premislili, kar smo slišali. Resnico je govoril mož od konca do kraja — smo rekli — pa se sopet po stezi za nekim drugim zidom od zgoraj noter v vas podali.

Kmalu pridemo v neko gostivnico in prašamo, ali nam imajo kaj jesti dati. Prijazna ženska nam prinese polič vina pa suhih klobas, in ko smo se enmalo poživili, pride priložen voz, ki nas naloži, in namesto da bi bili šli še naprej v dolino pogledat, kakor smo se izperva namenili, se peljemo proti Ljubljani nazaj, res žalostni, da nas tabart lepa gorenska stran ni s takim veseljem naudajala kakor drugekrat, ker to, kar smo na tem potovanju vidili in slišali, ni bilo za naše domoljubne serca nič kaj prijetno. Žalostna skušnja nam je kazala, da razun tistih kebrov, ki mesca majnika okoli ferčijo, je še drugih kebrov v škornjicah dosti, ki delajo škodo ali iz hudobne volje ali pa iz neumnosti ali iz nečimernosti, in kateri se po tisti postavi zasačiti ne dajo, po kateri se imajo kebri z drevja otresati in pokončavati. Ako pa vse to dobro premislimo, ne bo težak odgovor na vprašanje: Ali gremo naprej ali nazaj? Naj si vsak sam odgovori; jez le rečem: Bog nam pomagaj!

Prijatelj svojega naroda in sovražnik merzlote.

Potnikove misli in opazke hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor.

(Dalje).

Tu skori ni družega ptica slišati kakor regetajočo žolno na starih in sperhnelih drevesih in sternadke, ki čisto krotke kraj pota čivkajo. V kratkem sva jo spet pririla do meje, katero nek potočič med Koroškim in Štírskim kaže, povsod še slovenske ljudi nahajaje; slovó vzemša od Koroške sva jo napela po globelih in sterminah prek potoka Bistrice, ki pri Muti v Dravo sega, proti Soboti. V jamah, iz katerih se res težavno peš pride, stebila na deske režejo, in zdi se mi, da je človeške pleča morajo na vozno cesto nositi. V sobotski fari vidé nekega pastirčka v coklje obutega in pogovarjaje se z njim sva opazila, da še tu ljudje

močno in prece gladko slovenščino govore; dalje gledé sva nekega dečka črešnje zbirajočega prašala, je li po našem vé, in rekel je, da ne, „Popotnik“ se piše; pri sosedu pa so nama povedali, da pri Popotnikovih tudi slovenski golčijo. Tak pojem je dečku gotovo učilnica vcepila. Razve tega in nekega siroteja v koroškem pomenu nisva na nikogar do cerkve zadela, ki ne bi po domače bil znal govoriti. Učeni možje menijo, da je beseda „Sobota“ nastala iz „zavodje“, ker je za Bistrico in Krumbahom; drugi, da se na basenstvo opira; meni pa se gotovo zdi, da, kakor grič ima ime „Ponedeljek“ pri Svetinjah blizu Ljutomera, kakor sta kraja Podsreda, Podčetrtek, je tudi temu kraju ime „Sobota“, in res je za nas sobota, to je, skrajdnja fara proti Koroškemu, meja proti Nemškemu, poprej meja sekovske, sedaj pa labodske vladikovine. Cerkev sv. Jakoba v Soboti na visoki gori veličestno gleda prek globoke grabe na koroške logove v dravski dol, in prek njega lesnato Pohorje; v njeni okolici je samo župnikov hram, učilnica in koč nekega slovenskega kmeta. Sobota je pred več leti skoro vsa bila slovenska, pa župnik B., umerši leta 1849, po rodu od sv. Jurja v Slovenskih goricah, je pomogel jo jako pomenčiti. Ondi župnik postavši je našel božjo službo menda na dvoje; to se mu je nekoliko neprilčno zdelo, zato, družé se rad z nemškimi steklarničarji in jim ugoditi hoté je počel praviloma nemški propovedati; je li tudi kda in koliko slovenski, ne vem. Za tega delo so preresnične besede našega gospod dr. Muršeca, ki je leta 1847 obiskuje te kraje v potniški imenik med drugim tudi tako-le zapisal: „... al žalibože tudi spoznal, da bode vendar čez nekih 10—20 let slovenska Sobota vsa nemška“. Je li se to pravi po načelu Kristove vere ovčice pasti, za njih dušno srečo skrbeti, ne verjamem. Kaj pa je duhovska oblast na to rekla? Ničesa! Je li ji to po volji bilo ali ne, ne gré meni sodbo izreči. Res je, da je osnoval reven rastlinjak, ki ga je naslednik dal zasuti, ker se z dohodki ne sklada, in krasen cvetličnjak, kjer mu je slana rada cvetlice morila; pa to ni pastirstvo. Grob tega gospoda sva vidila na priprostem pokojišču obžalovaje tako nesrečne misli človeške.

Sedašnji župnik gosp. D. se trudi, kolikor je le moči, rešiti, kar še ni zgubljenega; ljudem rad pripoveda po domače in oni željno prihajajo k slovenski propovedi in nauku, ker materna beseda vsele ostane mila in ljuba; njegov pogovor z ljudmi, ki so slavini sinovi, bodi si ogljarji ali boljsega stanú.

Tu se mi prilično zdi povedati, da med našimi gospodi duhovniki je še jako in prejako družtveni pogovor neslovensk, kar neko gnjusno in nesramno ter krivično zaničljivost domačega jezika in narodnosti ovaja; če me je ljubeznjiva mamica na persih naših glasov naučila, bi ji li smel nezvest biti, njeni nauk zaničevati ter Judovo izdajstvo in bezznačajnost obleči? Vsej se drugi narodi tudi po svoje pogovarjajo, nikdar po tuje, razve z ljudmi, ki njihove besede ne vejo. Tujega ali tujih jezikov se učimo, da zamoremo z ljudmi govoriti, ki niso našega rodú, in kadar po drugih krajevih potujemo, da dobre knjige v njem prebiramo in, če koristne reči obsegajo, v svoj ograd presajamo, nikdar pa, da bi, hoté se spametnejše in omikanejšé kazati, narod zapuščali in po tujem hlepeli kakor otrok še razuma ne imaje po morivnem nožu, z njim se goltiti in daviti; po takem bi nas svobodno vsak tujec zasmehoval, vsej si tudi zaslužimo. Misliš, da se Francozi ali Lahi, če bi tudi vedili kak drug jezik, med seboj v tujem pomenjkajo? Bog ne daj! Ali še namenimo na dolže po tujem hvastati in segati, ter sebi sovražniki ostati? Tudi omenim, da, ako bi čestiti stavec, gosp. J. Grimm čul, kako nesposobno se nemščina pri dostih gospodih lomi in muči, ki se ravno nekak slovenščine ogibljejo ter se ji upirajo, bi mu to lahko smertni udarec vzrokovalo. Pustimo jim tedaj, kar je njihovega, ter gojimo svoje; čeravno ti menda še gladko ne teče beseda, nič ne dene; vsej vaja krepi. Ker pa se

radi ogiblujemo, med seboj po domače se pogovarjati, nas težko stane oznanujoče besedo Gospodovo; ti pa se spodobi lepa, čista, snažna, gladka in neskvarjena obleka; vsej priprosti kmet, želar, verhovec ali viničar hoté k meši iti, si vsele čisto in snažno opravo ogerne, dobro vedé, da ima v cerkvi, to je, v hramu Gospodovem z Gospodom vseh gospodov govoriti, tedaj čednost; duhovnik pa razklada je najsvetejši in najblagši nauk bi krožil in brodil v gerdi, nesnažni obliki! Bog nas varuj take derznosti in nespodobnosti! Tedaj sčednimo se vendar; vsej je že dôba ustati iz nesrečnega, pogubnega dremanja in na delo iti, ki nam donese lik, čest in poštenje. Ne mešajmo v propoved nepotrebno tujih besed: bodite „aufrichtig“! v tem „augenblicku“ itd., vsej narod bolje razume, ako mu se veli: bodite odkritega serca, v tem hipu itd.; kako pa bi se Nemcom zdelo, ako bi njihov govornik propovedujoč rekel: „seid“ odkritega serca; „in diesem“ hipu? Gotovo bi rekli, ne ve nemški, pa nas šče hoče učiti, ali pa, da so mu možgani nekoliko poškodovani. Ne kvarimo si mi razumniki svojega lepega jezika, vsej nam se od drugih krajev zadosti pači, gerdi, sprevrača; glejmo rajši, da bo skladba lepa slovenska in govor poprek čeden. Nehotoma se mi je posilila v misel velikanska nespodobnost in neumnost, ki je menda samo pri nas doma, da namreč nekteri gospodje (žalibog duhovniki!) in celó bogoslovci na slovenski nagovor ali vprašanje po neslovenski odgovarjajo. Tako ponašanje sem nedavno opazil pri neki natararici, ki bivša tujka šče ni se prav privadila slovenščine; omikanemu gospodu ali omikovavcu samemu se to ne pristaja. Taka nespretnost pojdi rakom žvižgat!

(Dal. sl.)

O nižjih šolah.

Če je selo terdo osnovano, se bo na njem tudi močen in visok stan postaviti dal; če so nižje šole dobro opravljene, se bodo na njihovi podlagi tudi višje znanosti varno zidati dale. Ta resnično stoji, da je nikdo podreti ne more. Za naše slovensko slovstvo pa in našo narodno omiko nič potrebnejšega ni, kakor dobra nižja šola. Pišite, govorite, pečajte se za našo izobraženost, kolikor le hočete: vaš govor, vaše prizadevanje bo bob v steno, ako zernje vaših sicer zdravih svetov v neplodno zemljo ali med ternje pada. V nižji šoli se mora seme omike scimiti, da sadunosno drevo iz njega zraste; tû se ima iskrica domo- in narodoljubja uneti, da pozneje moža greje in s pravo ljubeznijo unéma; tû se naj obrežje zлага, da se na njem val posvetne napčenosti raztreša. Na nižje šole, na te obračajmo skerbno oči svoje! —

Kaka pa je z učitelji takih nižjih šol? Čem tû povedati, kar sem sam vidil in slišal. Sploh morem reči — dobra in nadepolna. Večina meni znanih učiteljev med ljudstvom se je skerbno slovenščine in vednosti poprijela. Jaz vem gospoda, ki je že sicer sivolas, pa vkijub mlajšim v vseh napredkih s časom čversto korači. Drugega pa hočem očitno imenovati. Ta je gospod Blaž Veranič na gornji Poskavi ne daleč od slovenske Bistrice na Štajarskem.

Dober gojitelj in zraven dober učitelj biti je redka reč. Da je imenovani gospod oboje, tega sem se sam 3. sept. pri javni skušnji prepričal. Pri njem sem vidil prvičkrat v svojem življenji slovensko šolo. Otroci bistri, urni, živahni — kakor njihov učnik; branje — razumljivo, s pravilnim postajanjem, pri trohici od otrok razlagano; rajtanje — ko blisk, posebno na pamet, in čemur sem se čudil, natanko po znanstvenih in slovničnih pravilih; slovnica slovenska in nemška — gladko tekoča ko Poskava. Pristaviti še moram, da so otroci dobro razlagali koledarne številke, procenite, poprekrajtanje (Durchschnittsrechnung) in več drugih zemljo- in natoroslovnih, se vé da za kmečkega otročnjaka razumljivih naukov.

Pa tudi serce mlado se ima trebiti in čistiti, veselje

v njem se zbuja, za kratek čas skrbeti. Na to je gosp. učitelj gotovo mislil, da je detco tak lepo peti naučil. Ko sem fanta na paši „Majolko“ peti čul, ga prašam, kje se je te pesmi naučil? V šoli, — mi odgovori.

Zato očitna hvala gospod učitelju gornjeposkavskemu; on ni najemnik, on je domačin.

Menim pa, da je več takih verlih možakov po širokem Slovenskem. Na dan ž njimi! Taki so dobrotniki našega ljudstva.

Kake pa pomočke imajo deželski učitelji pri učenji? Mnoge, hvala Bogu, pa šče vseh najpotrebnejših ne. Najimenitnejši pomočki so jim otročje knjige, slovenski in nemški časniki in nemške knjige. Česa jim šče tû manjka? — Naj povem, kar sem iz ust nekega učitelja slišal.

Iz različnih knjig se sicer dosti sočivja nabere, se dosti krasnega in koristnega naserka, pa kar bi se samo za šolo rabiti dalo, takega slovenski učitelj nima. Kaj mu pomaga nemški šolski časnik, kjer so samo nemške knjige naznanjene, samo za nemške šole veljavne pravila nasvetovane? Kak bi neki v njih vračil za naše šolske potrebe nahajal? — Sto in sto raznih svetov v kotih praznuje, ki bi na mizo javnosti postavljeni stoterne potrebe razkrili in tisuč koristnega prisijali. O koliko rečéh bi se ne dalo govoriti, ako bi le kje govoriti imeli?

Svetujem toraj: naj se kak v šolskih rečéh slovenskega ljudstva veden mož šolskega časnika poprime; ta časnik naj bo nizke cene; osnovan naj bo po licu drugih slovanskih: horvaških ali českich časnikov; gosp. učitelji pa po deželi naj se za to njim samim najkoristnejšo reč poganjajo.

Kaj takošnega je „napredek sedanjega časa“. Na noge tedaj! — Z Bogom in radostjo! Janković.

Dopisi.

Iz Zagreba 27. septembra. K. Ž. — Nikodar ni brez strank; tako tudi pri nas ne. Pravijo, da v obče stranke niso ovére napredovanju dobre stvari; mar še potrebne in uspešne so; al to samo tačas, kadar posamne stranke — se vé da po raznih potih — eden isti cilj in konec doseči hočejo, ker ena stranka drugi kaže in odkriva nevarnosti, ovinke in neprilichnosti njenega prava. Naposled se najde tako skor zmiraj prava pot, na kateri si stranke rade roke podajo. Pri nas v Zagrebu in menda tudi po drugih krajih na Horvaškem in Slavonskem smo pa razdvojeni, *) ker naše stranki ne težite na eden isti cilj, kakor bi morale, ampak vsaka na drugi, in to — ni dobro. Glavno bojišče naših strank je Zagreb. Ena stranka, in sicer manjša pa derzneja, ktera je javno mnenje že skoro čisto za-se imela, obsega tiste Horvate, ki se ne čutijo Slovane; zato tudi tej stranki ni mar za druge jugoslovanske narode. Ta stranka, kakor sem rekel, nas je že skoro vse pod svojim košom imela. Druga stranka pa objema vse one Horvate, ki svoj poseben ozir imajo za jugoslovanske narode in ki bode v „Pozoru“ dobila svoj organ. Zato je pa tudi „Pozor“ za prvo stranko tern v peti. Kmali izperva je zagnala krik in vik, kakor da bi jo bila „guja ujela“, češ, da se „miti“ proti nji. Kar se mene osebno tiče, sem terdno prepričan, da je to le zgolj osumnjevanje a priori, zakaj značaj onih ljudi, od katerih se je govorilo, da so podkupljeni, je takošen, da se kaj takega celó misliti ne more! — Nadjati se smemo mi Slovenci, da bo „Pozor“ tudi nas vzel pod sveje krila, da bo tudi naše prava branil in naše zadeve zastopal. Za tega del ga iskreno priporočam vsem našincem, ki so dozda primorani bili špogati si ptujih političnih novin. Kakor gospod vrednik v 211 br. „Narod.

*) Da bi pač „pax nobiscum!“ bilo gêslo vsakega domoljuba sedanji čas in se ne zabila prislovica, da le sloga jači, nesloga tlači! Vred.

prestavljalo, da se ne bo dosledno delalo, da se utegne v nekterem jeziku več, v nekterem manj predstavljati itd. Gospod djakovski škof je rekel, da se zdaj komaj petina (peti del) nemških postav prestavlja, kar bo težko enakopravnosti primerno, in bati se je, da bi manjši narodi ne bili memo večjih preveč v nemar pušani.

Druga neprimolika je, da se ni pomislilo na to, da za prestavljanje postav ni vsak dober, če tudi v svojem jeziku govoriti zna, — da je treba uriti se za to dokaj let, in da je delo kaj sila težavno, ki hoče imeti, kakor Nemci pravijo, „celega moža“. Napák, razglašeni stvari zopernih in ljudstvo motljivih se bo na cente vrivalo v take prestave, po najemniku napravljane. Nikakor tedaj po ti novi napravi ne moremo pričakovati dobrih prestav.

Še eno premembo naj omenimo. Popred se je podajala na eni strani slovenska in na drugi nemška postava in s tem je bilo ustrezno prostemu in pa tudi učenemu Slovincu, ki je včasih rad na nemški „Urtext“ pogledal. Sedanje „prestave“ za soseske pa so samo slovenske, in že smo slišali, da so koroške okrajne gosposke popraševale po koroških soseskah, ali bi ne bile zadovoljne samo z nemškimi „Auszüge“, in skoraj vse so nek odgovorile, da ne potrebujejo slovenskih postav. Kako bo visoka vlada o tem razsodila, ne vemo. To pa vemo, da se po slovenskem delu Korotana beseda Božja slovenski oznanuje, in da so na Dunaji prestavljane postave (na priliko obertnijska postava, ki jo „Novice“ razglašajo) doslej bile pisane ravno v tistem jeziku, kakor so koroški duhovščini namenjene pridige „Slovenskega Prijatla“ v Celovcu pisane!

Radi verjamemo, da kak „purgermajster“ ali kakošen „Gemeinde-Ratte“, ki zna par nemških besed za svoje vsakdanje potrebe, hoče nemške postave dobivati, češ, da bo potem več kakor njegovi sosesčani, ki so le neumni „pavri“; al kako bo postavo v nemškem jeziku razumel, to je drugo vprašanje, na katero nam dajejo mestniki sami odgovor, ki prebiraje postave v nemškem jeziku dostikrat zapopadka ne razumejo. Postave v nemškem jeziku imajo sila veliko besed, ki jih le bolj učeni možje razumejo, včasih med 100 Nemci le eden; kako tedaj hočete, da bi postave v slovenskem jeziku bile vsakemu razumljive? Če bi naš slovenski jezik to premogel, bi bil vreden, da bi vsi Nemci se slovenski jezik učili!

Gori omenjene terjatve so tedaj terjatve nevednih ljudi, ki se toliko raji za tako napako potegnejo, če jim kak gospod v kancelii ugovorja, da znajo „nemški“, in da bojo lažje razumeli nemško besedo kakor svojo materno! Taki gospodje tajé, da se je sv. duh o binkoštih prikazal v podobi več jezikov; njim je povsod le en jezik vse!

Potnikove misli in opazke

hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor.

(Dalje).

Gospod župnik neko opravilo imaje so nama prinesli potniški imenik, to je, knjigo, v katero potnik po vseh krajih hodé svoje ime zapiše, in včasih šče kako posebno kratkočasnico začerkne; bilo je dosti imen v raznih jezikih: v slovenskem, českem, madžarskem, nemškem itd. s smešnimi pa tudi resnimi pristavki. Med vsemi pa so venec besede, ktere so letos naš prevzvišeni vladika ondi birmaje zapisati račili tako-le: „Došel sem tretjokrat v prijazne Sobote; našel stari kraj, pa ne starih znancov in prijateljev; tudi stari jezik slovenski v teh planinah umira.... Ljubimo jezik materni, ljubimo domovino drago; pa nebes ne pozabimo, ki so naš pravi dom“. Tako važne, moram reči, svete besede se ondi berejo. Oh, da jih nikdar ne zabimo! „Ljubimo jezik materni, ljubimo domovino drago!“ Shranimo si je v pošteno serce do hladne gomile. Blagega sobotskega župnika bi si res treba bilo za vzvor vzeti, kako rad se po naše pogovarja; pravili nama so, kako ljudje, ki so šče

naši, radi po domače osujejo, to je, se pogovarjajo, ker ondi se pravi osovati = pogovarjati se. Takih jezikovih dragin bi ondi skerben in pazljiv nabiralec šče menda več našel. Ljudje šče umejo slovenski razve onih na severni in severno-vzhodni strani, ktere so že tuji valovi poplavili; naši so bili, pa — niso več. Učilnica je bila dolge leta vsa nemška, učnik je vlekel na ono stran; sedaj je sicer učnik po rodu Slovenec, pa s tujimi pomislimi; nekteri se tudi učijo slovenski brati in kerščanskega nauka, kakor je pravično in pošteno, ter edino zasluga gosp. župnika. Zadosti nam jih je že rakova pot požerla, sedaj je treba bolno mesto izrezati in ne puščati za čertico dalje jesti, — ostani nam Sobota mejnik! Odtod se pride v kakih treh urah prek strašnega brezdnja in sterminje k sv. Arneju na Radoni, kakor je na okrajni deski napisano. Prav je menda Radolna, po nemški se veli Rothwein, čeravno v tem kraju ni od tersa ne duha ne sluha, tedaj ne raste ne černo ne belo vino. Iz tega se vidi, kako neumno je slovenske krajne imena predstavljati; šče sadno drevje nima pravega odrastka; pikijske drevesa ponosno domujejo; dve tako velikanske lipi sva vidila, kakor šče nikoli, češ, da bi jez bile proti tujemu življu.

Pri sv. Arneji je vsako četrto nedeljo nemška prepoved, inda pa slovenska. Kakih pet kmetov je na severni plati nemških, drugi so naši. Učilnice nimajo nikake, tedaj je cerkev edino omikališče tem ljudem; verlemu župniku pri sv. meši hlapec streže, ker ni šolskih dečev.

Proti Koroškemu šče je Pernica v naši vladikovini čisto slovenska. Slovenska meja teče po gori Jezerci; Nemci jo Seeberg zovejo, in odtod takraj sv. Lovrenca po cesti verh sv. Antona, ki se mu veli nemški sv. Anton.

Sv. Trem kraljem nasproti, ti so šče na Slovenskem v marberžki fari, potem se dalje valí po radeljnovem grebenu memo sv. Ponkraca, po meji remšniške župe, grabi celo kopeljsko in šče nektore hrame armeške po robu, in od ondod memo Mlačja nad Luče. Remšnik v labodski in Koplja v sekovski vladikovini imata samo slovensko Božjo službo. Učilnica v slovenski Koplji je, žalibog! vsa nemška; ne besede domače ni. Ali je to pravično? Pravilo se mi je, da ondešnji gosp. župnik povabljen nekamor slovenski propovedat (pridigovat), je dobil v roke slovenski evangelj, pa ne može prelahko brati je prosil za nemške, ker ložej mu gré prestava iz nemščine kakor slovenski evangelj prebirati. Oj čudne reči! Zelo vaje mora biti, kdor tako delo v lepem slogu poskusi; kako Božjo besedo pa rodi glava ne znajoča slovenskih čerk, si lahko misliš! Tako naši ljudje sami sebe in poslušavce trapijo. Radi smo čuli, da so obče ljubljene vladika sekovski obljubili Kopljo, sv. Duh in Novo cerkev, to je Marijo snežniško šče Laboščanom izročiti za slovenskega jezika voljo. Res kervava sila je, inai se v kratkem potujijo!

Pridši od sv. Arneja proti severu in severo-vzhodu na cesto, ki peljá na Muto, zagledaš široko obzorje, iz daleč Sokol in pod njim nemški Gradec, iz bliza lepe kraje nekaj ravne, nekaj gričaste, kterih veliko so šče pred sto in več leti slovenske roke obdelovale, kjer so slovenski glasovi milo odmevali; sedaj se namestih samo slovenske imena nahajajo. Serce bi ti lahko žalosti počilo premišluje take zgodbe, pa ni drugači, — minulo je.

Na meji marberžkega okraja hoté se posloviti s svojo zemljo šče vidiš mejni napis slovenski, in malo niže že na nemški zemlji je cerkev sv. Lovrenca, kder se šče slovenski propoveda, kadar sta zaporedoma dva praznika in kadar je shod, inda pa nikoli več. To bo menda šče kake leta ostalo; potle pa z Bogom! slovenstvo, kar se je že na več krajih pripetilo. Nekteri hrami so na zahodni in južni strani šče slovenski, in več družine našega narečja. Šče ni zelo dolgo, kar je propoved in učilnica te ljudi potujila; dva ali trije župniki in toliko nenarodnih učnikov je zadosti, da se fara narodnosti znebi. Take ljudi smo ondi

imeli, ali pravejše: take so nam na jezikovo mejo postavljali, da so nam narodnost dušili. Ravno na osvetek sv. Lovrenca sva ondi bila; ljudje, s katerimi sva govorila, so naji večidel razumeli; menda jih je več bilo iz družih krajev. S te višine se lepo vidi Zeleni travnik (sedaj nemški „Wies“) in Ivnik na radelnovem podnožji. V Ivniku (iz iva ali iba, odtod „Eibiswald“ po pravi ali krivi prestavi), prece snažnem tergu, ki je leta 1854 pogorel in sedaj se prenareja, so ljudje prijazni, pohlevni in pošteni, ne ovajaje nikakega napuha in prederznosti, kakor kde indi, ljubeznjivi so tudi gosp. uredniki v premožišču in cesarski kovačnici, kjer para kladivo vzdiguje kujé in zdeluje iz grodlja rabljivo železo. Tù memo teče potok Sagava, odkod tudi dol ima ime Sagavski dol; glagol sagati šče pri nas poznamo in govorimo: „plamen saga“, to je, iskre razkraplje, potem tudi pomeni viti se; v ta potok se steka jarek Volgica, nemški Vugitz. Po totih krajih šče vse mergoli slovenskih krajnih in mestnih imen, kakor na gornjem Štírskem. Služebništva se šče tù tudi nekoliko slovenskega nahaja.

Armež je prav čeden terg, kjer se za jako malo ceno v gostivnici obeduje, češ, da se tode železna kača ne vije, pa v drugih krajih tudi ne, kjer je velika dragina. Tù se zdaj že samo vsak Marijin praznik slovenski propoveda; pred več leti se je šče vsako mlado nedeljo po našem tudi Božja beseda razlagala; blagovestje se vsako nedeljo in praznik pri poznem opravilu tudi slovenski prebira. Po sedanjih naredbah sodé mora tudi to v kratkem minuti. Po remšnikovem robu šče je v toti fari nekaj Slovincov ter več družine. Potok Pesnica bistro v Jagovo hiti; ta Pesnica je ravno nasprotna oni, ki dole po Slovenskih goricah opolinava, malo niže Luč je razvodje med murinim in dravinim koritom. Moj nekdašnji součenec, ki tù že več let kaplanuje, mi je pravil, da izperva skoro ni mogel teh ljudi slovenski govorečih razumeti. Kako pa je to mogoče? „Vidiš prijatelj, mi je djal, zapustivši graško semenišče sem se zmiraj po Nemškem klatil, in tako se beseda spozabi.“ „Za Božji čas! kako pa? Vsej smo se v bogoslovnici nekoliko vadili; vse med saboj se po domače pogovarjali, „Novice“ si prebiral, in šče menda jih do denešnjega dne nisi zapustil?“ Lice ga je ovadilo, da v poslednjem oziru ni tako. Žalostno je, da nekteri možje in gospodje svete domače reči in dom vnemar puščajo! Pri bčelah, ptičih in drugih živalih tega ne nahajaš, človek pa bi hotel nehvaležnejši biti materi, ki ga je pod svojim sercom nosila, in zemlji, kjer je beli svet zagledal! Vsej vem obilo naših tovaršev, ki deluje in služé po drugih krajinah šče vendar naši ostanejo. (Dal. sl.)

Nove slovenske bukve.

Drobtinice za leto 1859 in 1860. Učiteljem in učencem, starišem in otrokom v poduk in kratek čas. Na svetlo dal M. Stojan, brašlovski dekan, v pripomoč lavantinskemu seminišču. Natisnil v Gradcu Jož. A. Kienreich.

Kar je za lansko leto zaostalo, se podaja sedaj ob enem z letošnjim letom. Kako se je to zgodilo, z lepo besedo razlagajo slavni starašina — kdo Jih ne pozná, da so mili naš knez in škof Slomšek — takole: „Se trikrat preseliti je enkrat pogoréti. Taka bi se bila skoraj tudi našim „Drobtinicom“ zgodila. Začele v Gradcu, so se v Celje preselile, iz Celja v Celovec prestavile, in o preselevanju lavantinskega sedeža v Marburg so se „Drobtinice“ toliko pozamudile, da jim je za leto verzel ostala, ktero zgraditi smo tako dolgo odlagali, da se nam je clo novo leto 1860 postaralo. Da bi nam ne pogorelo, naj veljá enkrat za dvakrat!“

Dobro došle, da ste le prišle!

Letošnje „Drobtinice“ so 14. letnik, od konca do kraja polne tistega pobožnega duha, ki je navdajal vse poprejšne

tečaje. V peterih različnih predalčkih je nakupičeno spet za poduk in kratek čas našemu slovenskemu ljudstvu dokaj lepega blaga, ki so ga naš stari slovenski prijatelj gospod tehant Stojan marljivo v red djali. Kteri sostavek je bolji memo drugega, naj si izberó bravci sami; temu se bo prikupilo to, unemu uno. Kar se pa tiče slovenske besede, so slavni gosp. starašina spet pokazali, da jih v preprosti domači besedi malokdo doseže, nihče ne preseže.

In tako srečno pot po slovenskem svetu, mile nam „Drobtinice!“ Dobivajo se po vseh slovenskih bukvarnicah po 1 gold. 10 kr. nov. dn. — Ko so nam prečastiti sedanji vrednik pisali, da letošnji tečaj je poslednji, ki so ga oni v red djali, ker po njih mislih na vsako stran najbolj kaže, da se, kakor drugi časniki, tudi ta letnik v mestu vrede, so nam ko skerben oče svojemu rejenčku sporočili poprositi gosp. pisatelje, ki podpirajo s svojimi spisi „Drobtinice“, naj za prihodnji tečaj namenjene sostavke pošljejo ali gosp. kanoniku Pikel-nu ali gosp. dr. Jož. Ulaga ali gospod špiritualu Fr. Kosarju v Marburg, kar s tem oklicom iz serca radi storimo, sklepaje ga s starašinovimi besedami: „Prijatli, Slovenci! vnovič podajmo si roké! pomagajmo si v vednostih in čednostih; tako nam hoče tudi dobri Bog pomagati!“

Domači koledar slovenski za navadno leto 1861. Spisal P. Hicinger, dekan postojnski; v Ljubljani založil Janez Giontini.

Spet so nam podarili neutrudljivi delavec na našem slovstvenem polji, prečastiti gosp. dekan Hicinger „Koledar“ za prihodnje novo leto, ki ga izdelujejo od konca do kraja sami. Rekli smo že druge leta, da je ta koledar pravi svetovavec v sto in sto rečéh, ki jih človek vsaki dan potrebuje in jih najde, naj so zvezdoznanske, zgodovinske in zemljopisne, gospodarske, opravilne, potne, dnarne in druge, v tem „Koledarji“ namesto da bi jih iskal in še težko najdel po raznih drugih bukvah. Vse to za take vsakdanje potrebe je nespremenjeno ostalo kakor je bilo v prejšnjih H. koledarjih. Podučni in zabavni del obsega mnogo novih in lepih drobtinic za poduk in kratek čas. Kakor druge leta je tudi letos natis in papir prav čeden tako, da „Domač Koledar“ se more na vsaki gospôski mizi odlikovati in se mu ni bati primere z drugim ptujim blagom. Veljá le 40 soldov.

Dopisi.

Na Dunaji 1. okt. — Znano Vam je že, kako je svetli škof djakovški, gosp. Strosmajer, ta velikodušni zagovornik narodov, zlasti manjših ali pa manj izobraženih, o vsaki priliki, sosebo pa 22. sept. pred zbranim državnim svetovavstvom z živo besedo visoki vladi priporočal Slovence, imenovaje jih preizversten národ, ki si je brez posebne pomoči svoj jezik kaj lepo olikal in je na vsako stran vreden višje podpore. *) Prepričani, da bo ta iz spoštovanih ust izgovorjena beseda našla radosten odglas v rodoljubnih sercih vseh poštenih Slovincov, šli so nekteri slovenski sinovi na Dunaji v imenu svojih rojakov poklonit se preslavnemu gospodu in zahvalit se mu iz vsega serca za toliko blagodušje. Prijazno jih je sprejel visoki dostojnik, rahlo pohvalil pridnost Slovincov na književnem polji, primerjaje jih bčelici, in omenivši, kako zgodovina od nekda postavlja Slovence v sosedstvo s Horvati, kako jih je v srednjem veku tolikrat strinjala osoda, in kako jih celó „pragmatična sankcija“ tako rekoč edini, ukazovaje, da vladar horvaški bode tudi vojvoda koroški, kranjski itd.; priporočal je, naj tudi sedanji čas v edinstvu iščemo vzajemne moči in sreče. — Mnogokrat so bile že

*) Ti prošnji je pristopil tudi grof Auersperg, kteri je pri drugi priliki slovensko deželo gledé zvestobe imenoval: slovenski Tirol. Pis.

za repom ropoče. „Čemu tedaj krave? — se je marsikak Pivčan vprašal — z voli bom več zaslužil!“ In ko je Postojnce in tujce vidil s konji, si misli: „a, še več si bom na dobičku s konjiči!“ In res — ni bil bela vrana goveji hlev, ki je oropan svojega blaga moral konjski smrad požirati. Potem pa, kmet, molzi mleko, vprezi vola v plug in oraj pognojeno njivo! — Merhe ni vaje, zato se mu kmali stegne; in pri hiši ne ostane več živali razun miši, če niso še one zavolj lakote raje k sosedovim šle.

Slednjič se je železnica vendar dodelala, zaslužka ni bilo nikjer več; hlevi pa prazni in polje huje zanemarjeno, kakor Bog vé kdaj pred. Davki se pa vendar vedno povikšujejo, zraven pa tudi nepotrebne potrebe množé, lišp in snedenost se širi in raste. Kam mora to drugam vleči, kot v večje in večje dolgove, da nazadnje se kmetije prodajajo? Pa po čem? Po nič; tako da sta reveža, kdor ima dati in kdor ima prejeti.

Kako pa takim revam v okom priti, da ne bodo Pivčani nazadnje primorani celó beraške bisage čez ramo vreči? Ne vem, kako drugači, kot, da se umno in ne-utrudljivo poljedelstva in živinoreje spet poprimajo. Pa reči je marsikaj lahko, al storiti silno težko. Kako se bo poljedelstva poprijel, če nima blaga, ne orodja, ne dnarja; le puste njive, in morda še tiste tako zadolžene, da si ni svest, bodo li še jutri na njegovo ime zapisane? Pa o tem pozneje. Kako bi se živinoreje spet poprijel, če ga nima več repa v hlevu, ne krajcarja v mošnji? Prav za prav sem se namenil, svoje misli povedati, kako bi se na Pivki živinoreja na prejšno in še na višjo stopnjo povzdignila. Pa ker se na to vprašanje odgovoriti more le tistim, kateri vsaj nekaj živine imajo, se mi potrebno zdi, préd tistim nekoliko besed reči, katerim je mnogotera osoda hleve do zadnjega repa izpraznila: kako bi počasi spet k blagu prišli. Takim možem je najkrajši in dosti umeven odgovor domači pregovor: „Čič ne dá nič“.

(Konec sledí.)

O nižjih šolah.

II.

Kdor svetuje, naj tudi pomaga! — pravi pregovor.

Ker v poprejšnem spisu svetujem, naj se kdo šolskega časnika loti, naj še zdaj povem, kaj bi se imelo v njem pisati.

Šola, menim, naj bo učiteljeva njiva, però njegovo ralo, brezovka njegovo žeslo, modrost njegov sedež, ljubezen njegov zakonik.

Tedaj naj bi se pisalo:

1) o pametnem in uspešnem obdelovanju šole; kak se ima deca pestovati, *) kako jo brati, pisati, rajtati učiti; sploh o pestovanju otrok (Pädagogik) in načinu učenja (Lehrmethode);

2) o saji sadnih drevesc. Dobro vém, da se to ne dá povsod in ne obširno učiti; pa kjer je vert zato (učitelji imajo po več krajih svoje verte), tam naj se na ta uk posebno skerbno gleda. Če se stareji fant ne bo tega v šoli učil, kje pa morebiti pozneje, kadar odraste? V časniku bi se svetovalo, kako se ta ali una reč iznova stvari ali stara prenaredi;

3) o petji. Ne morem dosti priporočati gospod učiteljem, da se petja z vso skerbjo poprimejo.

Besede in napevi — Bog nas vari! kakošni so v nekterih cerkvah čuti, v cerkvah, Božjih hišah! V nekterih krajih še imajo tiste popačene pol nemške, pol slovenske, gotovo pa ne trohice kerščanske besede. Ali pa napevi! Mene je na nekem kraju pri Božji službi groza obsla, ko da bi mi podgane po herbtu lazile. Kdor tega ne verjame, naj sam poskusi!

*) Da nihče napak ne razume: „pestovati“ (prim. pésterna) je po Miklosiču sorodno glagolu pit-ati, ne pa pesti (Faust).

In odkod taki napevi? — Ker so nekim gosp. učiteljem stari národní pre-„gmajn“ in prestari; tedaj pa gergrajo vsak mesec novo spakedrano. — Bog jim odpuščaj grehe! Verjamite gospodje, samo v narodnem duhu osnovane pesmi se ljudstvu v serce in pamet vrinejo; pesem, ki se ljudstva ne prime, nič ne veljá; v kraj ž njo!

Ako bi nasvetovani časnik za družega nič ne skerbel, ko za priobčevanje lepih starih ali krasnih novih cerkvenih pesem, potrebno bi ga bilo. Ta list bi naj tedaj lepih in zdravih pesmic prinašal.

Dalje bi se pisalo:

4) o šolski književnosti, posebno slovenski. Nove knjige bi se naznanjale in pretresale. Pa tudi na avstrijsko šolstvo sploh bi se imelo ozirati. Kar se v naši avstrijski domovini godí, mora Avstrijan vediti;

5) o učiteljskih zborih. Hvala častitim gosp. duhovnikom! oni so učiteljske zборе stvarili. To je velika dobrota, kdor jo zapopada. Ker jih je po Slovenskem dosti, gotovo gospodje želijo zvediti, kaj so tū ali tam govorili. Javnost je današnji čas potrebna in koristna reč; pravičen in marljiv človek se je ne bojí;

6) časnik bi tudi moral zabaven (kratkočasen) del imeti. Tū bi se skladali životopisi, zgodovinske, prirodne reči, pripovedi i. v. r.;

7) tudi uraden del bi moral vmes biti za naznanjanje služb, predstavljanje oseb itd.

Tū sem kratko tiste reči naštel, o katerih bi se imelo pisati. Kdor pa polje svoje delavnosti pozná, takemu nikdar dela ne zmanjka.

Ker iz gole ljubezni do ljudstva časnik nasvetujem, še enkrat povem, da nižje šole morajo podlaga slovenske izobraženosti biti. Resnico je govoril gosp. vrednik „Novic“ v poslednjem velikem zboru kranjske kmetijske družbe, da ljudske šole bi morale biti vseučilišča (Universitäten) za ljudstvo. Odspod začnimo zidati, dragi Slovenci; kadar bo selo uterjeno, tedaj bomo krasno akademijo na njem stavili, če nam ljubi Bog z nebes svoj rosní blagoslov deli.

Vi pa, gospodje učitelji, bodite voljni in ročni zidarji! — Urni in veseli!

Iz Dunaja.

Janković.

Potnikove misli in opazke

hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor.

(Dalje).

Vsej poznam obilo naših tovaršev, kateri delajo in služijo po drugih krajih, pa šče vendar naši ostanejo; radi prebirajo „Novice“ in tudi jim dopisujejo. O tej priliki poprek serčno priporočamo našincem ta blagi časopis, da se besede vadijo, okolnosti in domače razmere spoznavajo; vsej je prijetno vediti, kar se domá godí, akoravno bi se po potnih ameriških logovih klatil; kaj bi v sosedstvu za svoje gnejzdo ne skerbeli! Sila potrebno bi bilo, da bi vsaka vesnica „Novice“ imela, in da bi se ljudem v nedeljo po kerščanskem nauku namesto dolgega časa ali praznega kvantanja lepe in koristne reči iz njih prebirale, ter pravo domačo omiko in zavednost jim delile; vsej je v njih za vsakega kaj koristnega najti. Zakaj bi svojih drobtinčic ne podpirali, če že za druge nepotrebne tiskopise, časopise in narodnost nam kvarivne knižure peneze in čas zapravljamo!

Odtod proti Lučam je kraj ceste ves Mlačje, ktera je šče pred 50 leti slovenska bila, sedaj pa edin človek ondi živi, ki slovenski zná; starci so pomerli, mladost pa so učilnice potujile. Z gore Remšnika pelje jezikova meja navzdol niže Mlačja proti Berdam, odonod nad sosesko Krajine v gomiljsko faro. Luče, ali kakor tudi pravimo Lučane so terg, kjer se slovenski in nemški go-

vorí, kakor je po terjih navadama; fara je lepa, sicer nekoliko gorata, pa občine so bogate; dve tretjini šče ste slovenske, Berde (Eichberg) so že nemške; starcev šče več zná slovenski, kerščanski nauk je pa v tej vesnici nemški; krajine so pomešane, vendar na naš kraj prignene imajo kerščanski nauk slovenski; druge vesnice, na priliko Beže itd. so slovenske, Božja služba je slovenska in nemška; gospoda kaplana sta verla našinca, naše časopise rada prebirata, govoré navadama po naše in prav lepo, kakor se omikanemu možaku sploh spodobi. Luče so v sekovski vladikovini; učilnica je sovsema nemška in če se v kratkem odkod ne pomore, gotovo za kakih 20 let Lučane zadene, kar se je že toliko in toliko faram zgodilo; ali pa to pravičnost vleva, je drugo vprašanje; zakaj bi se, kjer je toliko slovenskih otrok, tudi slovenski ne učilo? Vsej primernih knjig obilo imamo. Siroteki Slovenci! je li to naša dedina? Mislim, da se nikomur krivica ne bi godila, marveč bi le pravično in pošteno bilo, ako bi se Luče labodski vladikovini pridružile; vsej s tem nikdor kvara ne bo terpel; v Gradcu že pohaja bogoslovcev, pri nas pa bo jih dolže več, kakor razmere svedočijo. Treba je šče omeniti, da je Kovačičev Martin, bivši tū kaplan leta 1851, učil mladenče že vsakdenji školi odrastle po naše brati, pisati in popevati; radi so domačo hrano uživali ter lepo napredovali, pa po njegovem odhodu je žalibog! to spet zadremalo.

S Krajin pelje meja nad Senovce, kjer šče nekoliko Slovincov domuje, po Kamniku, ki ima v dolu Nemce, na hribu pa Slovence, v Rače, kjer so večidel našinci, Belič ima po svičinski meji naše ljudi; po fari tudi živi več Slovencev. V Gomiljci je vsako mlado nedeljo slovenska propoved in vsele o shodu, pri pozni Božji službi se blagovestje tudi slovenski prebira; učilnica pa je, kakor indi v takih okolnostih sovsema nemška. Oj! ravnopravnost, da se Bogu smili. Popolnoma po jezиковi meji bi treba bilo vladikovini določiti, ne pa naših ljudi zastran narodnosti prepadu izročevati; vsej se je ločitev za jezika voljo zgodila.

V Ernožu niže Gomiljce pri železni cesti se je pred 50 leti enako po nemški in slovenski propovedovalo, sedaj pa je že mnogo let župnik, ki nanjč slovenski ne zná, čeravno šče dosti slovenskih ljudi ima. Tako naglo tujstvo lomasti!

Iz gomiljske fare vodi dalje jezikova meja pod Spielfeldom, ki ima po jeziku precej pomešane ljudi, več Slovencev po Eviči, Oboku, Kresnici, vendar je B. služba nemška, samo o shodih slovenska. Odtod Mura jezik deli tjam do Frattenberg-a Čmureku nasproti. Onkraj Mure je dendenešnji vse nemško, samo službečki ljudje šče se nahajajo iz naših krajev; imena resnijo nekdašnja našo domovino, in vesnice imajo, bi rekel, horvatsko podobo.

(Dal. sl.)

Kratkočasno berílo.

Dve kleti ali konobi.

V nekem tergu, čigar prebivavci živé večidel od vinoreje, ker njihove gorice proti jugo-zapadu ležeče in burje obvarovane dajejo posebno dobrega vina, sta živela v drugi polovici preteklega stoletja, v katerem se je dogodila sledeča povest, dva premožna kmetovavca in vinorejca: Ivan Matelić in Lovre Ovčarić. Akoravno najbližnja sosedata bivala vendar v največjem sovražtvu zavolj dveh kleti (dveh keldrov), ktere ste se nahajale pod njunima hišama in ste bile samo po zidu ločene. Zavoljo teh dveh kleti so gnali že njuni predniki hudo pravdo, ktera jim je prizadevala mnogo neprijetnost, še več pa stroškov. Preden se je pa še dognati mogla pravica tega ali unega, se pripetila nesreča, da ustane v tergu požar, ki je pokončal z drugimi listinami vred tudi tiste pisma, na ktere sta pravdarja postavljala svoje pravice. To je sicer konec storilo pravdi, ne pa sovražtvu.

Ivan Matelić je imel hčer Dómico, Lovre Ovčarić pa sina Osipa. Ta dva pa se nista sovražila kakor njuni starši, temveč, kakor se velikrat bere v povestih, sta se rada imela.

To pa ni moglo skerbim očém njunih očetov dolgo skrito ostati. Kolikor bolj pa sta se starca prizadevala, ugasiti žerjavico v srcih svojih otrok, tolikor živahneje je segal ogenj okoli sebe, kar je obadva sosedata jako razkačilo.

Zavolj tega je sklenil Ive Matelić, prestriči neumno „zatelebanost“, kakor je imenoval nagnjenje mladih ljudi, in Dómico berž kam omožiti. Mož, ki bi mogel osrečiti njegovo hčer, je mislil Ivan, bo nek prijatelj, ki je z vinom tergoval in ki je pred malo časom vdovec postal; on bo — je djal — Dómico rad za ženko pobasal. Ta vinski kupec, Čep po imenu, je res že imel šest križev na herbtu in se tudi ni mogel ravno hvaliti posebne lepote, zlasti ker je mati natura obdarila njegov vrat z dobrim kosom mesá, ki ga poredni ljudje „krof“ imenujejo, in ker je njegov nos bil očiten dokaz pregovora: „v terti je življenje“. Al Čep je imel mošnjico dobro napolnjeno in je slovel kot zvedena in prebrisana glava. Te lastnosti so največ veljale pri Mateliću; zato je sklenil, o prvi priložnosti obiskati ga v bližnjem mesticu, v katerem je prebival.

Naključilo se je, da se je to zgodilo še pred kakor je Matelić mislil. Matelić je namreč imel voz vina v bližnjo vas peljati in je vožnjo sam prevzel. Pridši v vas, izročivši vino kupcu in položivši konjem sena v jasli, se podá Matelić v gostivnico, okrepcat se preterpljenega truda. Stopivši v kerčmo pri mizi, na kateri je stal velik kozarec ali žmulj, precej zagleda vinskega kupca Čepa, ki je tudi po nekem opraviu prišel v vas.

„Oho, srečne oči! se tukaj najdeva?“ začudeno reče Matelić.

„Hribje in doline se ne snidejo, ljudje pa“, odgovori Čep, Mateliću žmulj pomolivši.

„Na vaše zdravlje!“ reče Matelić in dobro potegne iz žmulja.

„Kaj vas je nek sem doneslo?“ vpraša Čep.

„Pripeljal sem Petroviću voz vina, in pri ti priložnosti mi je hencana dlaka ostala v gerlu, ktero moram zdaj poplakniti“.

„Pravo, pravo! se mi tudi včasi kaj takega primeri, kakor vidite“.

„No, kako vam je kaj, boter?“ vpraša Matelić.

„Hvala lepa za vprašanje. Tako, tako; zmiraj je dosti jeze z družino; ni več pravega veselja z gospodarstvom. Še eno mérico starega!“ zavpije nad kerčmarjem.

„Tako še zdaj niste oženjeni?“

„Še zdaj ne. Nimam dosti časa ozirati se za ženskami“.

„No, zavolj tega vam menda ni treba dosti skrbí imeti. Vašim prijateljem gotovo ne manjka hčer, katerih vsaka bi Vas rada vzela“.

„Znabiti; al ravno s prijatli imam vsakrat toliko drugih opravkov, da pozabim na njihove hčere“.

„K tej sekiri se lahko najde toporišče“, reče Matelić se posmehljaje. „Vzemite mojo Dómico“.

„Vašo Dómico? Kdo je ta Dómica?“

„No, moja hči, osemnajst let stara, lepo izraščena in za gospodinjo kakor nalašč“.

„Koliko daste dote svoji hčeri?“

„Petsto terdih tolarjev“.

„To ni veliko za Matelića!“ zagodernja Čep in izprazne kupico.

„In verh tega še osemsto veder vina najboljšega domačega pridelka“.

„Osemsto veder“, zamermija Čep; „to stori kakih 2500 gold., ako je vino dobro“.

„Cviček ali zavrélca ravno ni“.

podučevati, kakošni so nasledki opravil, ktere sklenejo, jih na dvomljive in take odločbe zabračati, ki so zoper postavbo, in jih vsake pomote in zmešnjave varovati.

Zavoljo tega očitnega zaupanja, kterege stavijo vlada kakor tudi ljudje v notarje, so bili tudi v vseh deželah cesarstva notarji postavljeni, in v več deželah evropskih jih vpeljujejo, ker so njih koristnost spoznali.

Ravno zovoljo tega pa tudi sodnije jemljejo notarje k najvažnim opravilim, in poslednji čas so notarji največje dolgove kupcov, zlasti na Dunaji, poravnali in pobotali. Tudi zapuščine izpeljujejo skoraj povsod notarji namesti sodnij.

Povsod ostane notar na svojem mestu kot očitno po-verjen in zaprisežen mož, kateri nima enemu samemu služiti, temuč le vsem in pravici ob enem, — on namestuje sodnijo.

Vse to se bere bolj obširno v postavi za notarstvo, ktero je dal presvitli cesar 21. maja 1855 in v pozneje danih postavah.

Potnikove misli in opazke

hodé iz Maribora po ovinkih v Maribor.

(Dalje).

Cmurek gotovo med najlepšimi in največjimi tergi na spodnjem Štírskem ima stanovnike, to je, posestnike nemške, služebništvo in mlatce najmenje do polovice slovenske, Božjo službo nemško, samo vsak 4. teden je v Ponkračevi kapeli slovenska propoved, in pri pozni meši se blagovestje tudi slovenski bere; ljudje radi hodijo k Marii Snežnici, ali pa ostajajo brez Božje besede. V učilnici se pre tudi nekatere čerke slovenski učijo. Ta fara globoko tekraj Mure sega v griče, ki so vsi naši bili, sedaj pa se je že nemščina prek mosta precej daleč med naše hribe zavozila. Taka je; mostovi so na mejah za našo narodnost kače klopotače, ki jo trujo. Vesnica Trattendorf nima ne imena ne ljudi slovenskih več; menda se je nekda Tratina zvala, kar ljudje ondi okoli živeči menijo; Trattenberg ima šče nekatere viničarje slovenske.

Eno uro hodá od cmureškega mosta proti sv. Ani je vesnica Lukavec, nemški Lugatz; tudi ta je že ponemčena, le malokdo išče slovenski zná, otroci so sami Nemci, čeravno je oča terd Slovenec, in le kako besedo zná po tuje zlomiti. Nemški se govori v takem narečji, da Sakson sem pridši ne bi vedil, je li ta govor njegovega rodú; tudi gospodje naučivši se nemški na dunajskem vseučilišču pri pokojnem dr. Hahn-u so belo gledali slišé take prikazni; poprek tú nisem opazil tiste naravne nežnosti pri ženah, kakor pri naših Slovenkah, razumnosti po malem; v Wiesenbach-u je govor pomešan, jalov Rožnigrund je v novejši dóbi nekoliko naseljencov dobil. Süssenberg in Rabendorf v cmureški fari sta slovenske vesnici, vendar tudi nekteri ljudje, na pr., gospodarji, nemški znajo. Kakor smo zvedili, je volja prevzišenega vladika sekovskega, da bi se slovenske vesnice labodski vladikovini pridružile, pa zavori se kde indi nahajajo. Ne davno je bilo poverenstvo zavoljo teh dveh vesnic, bi li se k Novi cerkvi pridružile ali v cmureški fari ostale; pa vesčanje, kakor se je povedalo, pregovorjeni so za poslednjo glasovali. Poprej so ti bivavci hodili prosit, da bi je Novi cerkvi prištevali, in sedaj že spet hodijo, ker deca, hoté v učilnico hoditi, se mora prek Mure voziti, kar večkrat ovira, in tako je ne morejo redovno obiskavati; kerščanski nauk je berž enok ondi na leto; po takem se lahko razume, da tako zanemarjeni stanovniki prav ne razločujejo, kaj je „naše“, kaj pa „vaše“. Kocka je padla, in kakor dosti drugih so tudi najberže za nas zgubljeni. Že na kope smo takih zgodb preboleli; moramo šče tudi to. — Bog je na nebesu! Nova cerkev je sicer v sekovski vladikovini, pa snova se menda, da se labodski pridruži. Vapačka fara, skoz ktero cesta iz Cmureka v Radgono peljá, je v sekovsko

vladikovino, čeravno takraj Mure in 6—800 Slovencev ima. Po cmureškem mostu se je nemštvo sém zaplodilo. Nekatere vesnice so slovenske in vklub tolikim Slovencom je propoved v naši besedi samo vsako četerto nedeljo; učilnica je sovsema nemška; odtod tudi prihaja, da noben človek ne zná slovenski nanjč brati, zato se verli gosp. kaplan K. J. trudi posamne možake sam brati naučiti, da morejo po vesnicah kerščanski nauk ljudém prebirati in učiti. Žalostna je osoda slovenskih Vapačanov, pa nišče se jih ne usmili; zakaj pa se, ako šče pravica kako veljavnost ima, te vesnice ne bi slovenskim faram pridružile, ali pa naj se tudi pravično na njihov jezik v učilnici gleda? Ali se za to smejo naši ljudje nemarnosti in neomikanosti zročevati, ker so Slovenci? Res ne morem razumeti, da se ta napaka že davno popravila ni; gospodje, čijih delo je to, kje je rahla vest? Sv. petrovska fara ima slovensko Božjo službo in obsega razun več vesnic tudi radgonsko predmestje takraj Mure. Po takem ste na tej strani nemške dve dobre tretjini vapačke fare in dve vesnici ter edin verh.

V Maribor se pripeljávši sem sopet našel neke posebnosti, ktere je treba občinstvu naznaniti. Menda 19. vélikega serpana pred poldnem je bila skušnja pri sv. Magdaleni v onkrajnem mariborskem predmestji. Slišé že mnogo grajati ono učilnico sem pri priliki se hotel sam prepričati, je li tako neredno, kakor se govori. Sv. Magdalena je cerkev mariborskega predmestja onkraj Drave; Božja služba je vsele samo slovenska, ker predmeščani in veščani so domačini. Po tem sodé bi mislil, da je učilnica tudi tem primerna; poslušaj! Ko smo pridši v prvi razred se razprostavili, so gospod dekan neke pozdravivne besede otrokom povedali in potle se je molilo po nemški, česar dve tretjini niste razumele, za tega del tudi narobe izgovarjale. Gosp. župnik počenši kerščanski nauk izpitavati je poskusil najprej pri majhnih deklinicah, ki šče skoro glavice niso mogle verh klopiti moliti, iz raznih proti Pohorju sočih vesi, in sicer po nemški; navadama ni pravega odgovora dobil, razun od takih, ki so v predmestji domá in tudi nemški umejo. Na vprašanje: „Wie viel Gott haben wir“ (sic) je po dolgem izpraševanji sém in tam vendar neka učencica milo rekla: „eins“. Oho, sem si mislil, terdo Nemico se sirotče ovajaš! itd. Dolgo se je napredovalo v takem načinu, kateri Bogu gotovo nikdar ni po volji bil, pa tudi ljudem se mora res prečuden zdeti, dokler niso gospod dekan veleli: „sedaj pa šče nekoliko po slovenski povejte, vsej ste Slovenci, in učé se po naše kerščanski nauk, bote mogli tudi propoved in kerščanski nauk v cerkvi umeti“. Slabo se je odgovarjalo, ker se menda učili niso, in največ še slovenskih bukev nima. Tako se je ljuba dečica trudila in nepotrebno mučila leto dni ali šče dalje, in ne verujem, da bi kak jasen pojem imela o tem, kar se je namenila naučiti, ker borila se je s samimi ovirami, ne da bi se pametno blaživnega nauka bila učila. Vse drugo se je večidel opravljalo po nemško; računati bi se bilo moralo napamet po nemško, pa ni moči bilo, zato je učni pomočnik neke naloge dal hrastovo slovenski govoré, pa otroci so malo vedili; poklicalo se jih je nekaj k čerini deski, da bi ondi pismeno računili, pa tudi to kakor vse drugo je bilo težavno; nekako so napisali številke in soštelo se je, poskus, je li prav, naj bi se bil napravil devetni; al deca tega ni mogla, zato je gosp. dekan velel učniku razložiti, kako se ta novina godi; misliš, da bi bil znal? odgovoril je namreč, kakor nekdo vprašan, kaj je marela? „marela je, ako dež gré“. S kratkim: v celem razredu je vse bilo, kakor ne bi smelo biti, pa ne samo letos, temoč gotovo, kar je sedajšnji gosp. školnik ondi. To ni učilnica, ampak mučivnica; jaz ne bi dopustil učencom mimo nje hoditi, ne da bi v nji klopiti glodali, obleko tergali, ter toliko zlatega časa potratili. Tako delaje šče hočemo in iščemo pohvalo; ako bi nalogo imeli bistre glavice topiti, bi že bilo zasluženje. Čudim se, kako porodniki to prenašajo. Hoté učence

nemščine vaditi je drug pot, so druge knjige in drugi učniki.
(Kon. sl.)

Kratkočasno berilo.

Dve kleti ali konobi.

(Dalje.)

Ko pride Matelić domú, precej pové svoji hčeri, kakošna sreča je čaka, kar je pa Dómico malo malo razveselilo, očeta pa še manj skerbelo.

Kmali se je splazila Dómica za plot hišnega verta, da bi se bila skrivaj izjokala, ker zoperstaviti se svojemu očetu ni upala. Kmali je pa tudi Osip k nji se prikradel in jo tolažil, dasiravno je bil sam tolažbe potreben.

Dva dni sta minula v navadni delavnosti in v tihem žalovanji nesrečnih zaljublencov, ko se pripelja na svojem starem koleseljnu vinski tergovec Čep.

Matelić ga sprejme prijazno in mu pokaže svojo hčer Dómico, kateri je rekel Čep par praznih besed, precej pa vprašal po konobi (keldru).

Matelić se tedaj podá s svojim gostom v konobo, in mu dá pokušati vse svoje vina, pri katerem delu je Čep zares bistro glavo kazal v spoznanji različnih sort in let in v gleštanji vina. Kolikor bolj pa je pokušal, toliko zadovoljniši je bil.

Ko sta načela zadnjo bačvo (sod), se vsedeta k mizici v kotiču, se pogovarjata to in uno, pri bokalu in pijeta tako dolgo za srečno prihodnost, da jima je zdajnost izpred oči izginila in da so morali Matelića nesti v posteljo, Čepa pa na njegov voz, ki ga je domú spravil.

Drugi teden pa je Matelić obiskal svojega prihodnjega zeta na njegovem domu, kjer se je pripetil nazadnje le mali razloček, da zdaj so morali nesti Čepa na posteljo, Matelića pa na voz.

Pa tudi Ovčarić je sklenil, zabraniti svojemu sinu ljubezen njemu toliko zoperno in ravnati ž njim po svoji volji. V pražni obleki se toraj podá neko nedeljo popoldne v bližnjo farno vas, dve uri hodá od terga oddaljeno, kjer je imel več znancov, od katerih je več let kupoval njihov vinski pridelek. Al zdaj ni bilo namenjeno njegovo obiskanje nobenemu teh, ampak neki botri, udovi Barbi Bačvarici, ki je tam imela čuda brajd, veliko posestev brez dolgov in lepo hišo, v kateri je prebivala s svojimi tremi hčerami in svojo družino. Njeno ime „Bačvarica“ se je prilegalo kakor nalašč njenemu životu, ki je neovergljivo pričal, koliko ona poštuje in ceni dobro hrano, — tisto vez, koja vkup derži dušo in telo.

Starega znanca Ovčarića je sprejela Bačvarica s svojimi hčerami Lorko, Dorko in Florko neizrekljivo prijazno in ljubeznjivo, pa mu po stari navadi natočila iz dobre bačve pri zidu. Akoravno je Ovčarić moral obstati, da najstarejša hči Bačvaričina, Lorka, na katero je prav za prav piko imel, nikakor ni bila primerjati Matelićevi Dómici, Dorka in Florka pa da ste ji tako malo podobne, kakor sta si noč in dan, je vendar pri njem mnogo mnogo veljalo Bačvaričino premoženje in marljivo gospodarstvo, katero se je kazalo povsod in tudi na vedenji deklet in poslov.

Dolgo časa ni mogel nikakor dobiti priložnosti, da bi bil pravil, kje ga čevelj žuli, ker nadepolne hčere Bačvaričine so svoje dobrorejene matere tako malo hotle zapustiti, kakor nerade zapusté mlade piščeta koklo, in ker Lorka, kakor tudi Dorka in Florka so neizrečeno bistroumne glavice razodevale v tem, da so pogovor, ki ga je Ovčarić večkrat nalaš hotel premeniti, da bi vodo napeljal na svoj mlin, vselej spet vjele in s svojo nenavadno berbljavo zgovornostjo dalje predle brez konca in kraja.

Ko je po dolgo terpečem in nadležnem čakanji nazadnje vendar sam bil z gospodinjo in ko je tudi še prestal dolgočasno hvalo, katero je péla Bačvarica skopčevemu (koštrunovemu) bedru, ki ga mu je ukazala speči, je bil Ov-

čarić nazadnje vendar tako srečen, da je zasukal pogovor od koštruna na njene hčere, in pri ti priliki je omenil, kako lep par bi bila njegov sin Osip in Lorka.

Bavčarica, koja je precej uganila, kam pès taco molí, mu to poterdi in reče, da bi res lepo bilo, ako bi se Osip in Lorka vzela. Ko sta potem še dolgo in široko pogovarjala se o doti, bali, prepisovanji in pripisovanji in Bog vé kaj še, in ko sta nazadnje zedinila se v poglavitnih zadevah, obljubi Barba Bačvarica, ga kmali s svojo hčerjo obiskati, da bi reč vpríčo Osipa do kraja dognali. Ovčarić se odpravi domú neizrečeno vesel, da je tako dobro opravil kar je hotel.
(Dal. sl.)

Dopisi.

Iz Kastva v Istri. R....k. — V 40. listu „Novic“ v sestavku „iz Reke“ sem bral napačne besede: „Kastavskega žvižgavca bomo imeli letos dovolj“, ktere popraviti je toliko bolj potreba, ker je krivi sodbi očitno, da gospod pisatelj ne pozná ne Kastavščine ne kastavskega vina. V Zametu in tudi drugih kastavskih vaséh kupujejo reški kupci letošnje mlado vino po 10 — 13 gold., lani so ga plačevali po 20 — 22 gold.; „žvižgavec“ se tako drago menda ne kupuje! Ob morji pa ima Kastavščina izverstno vino, okoli Kastva srednje ali dobro; samo severna manja stran hribovska ima žvižgavca, ki je pa v poletni vročini dobra in prijetna pijača. Žal mi je, da je gospod pisatelj dozda le našega hribovca, in še tega le pozimi, okusil, ter v svoji zmoti nehoté vse kastavsko vino za žvižgavca po belem svetu prodal. Al tū ne veljá pars pro toto! Vprašam nadalje gosp. dopisatelja: kaj vabi ob nedeljah in praznikih reško gospôdo v naš Kastav? Prijetna pot — menda ne; čisti zrak — tega je tudi bliže dovolj: Vabi jih prijetno mesto in kastavsko dobro vino, ker si ga še v kočije za popotnico sabo jemljejo; „žvižgavec“ pa menda še ni tak gospod, da bi se v kočijah vozil! Naj tedaj svet živo resnico zvé, da ima Kastavščina dva dela prav dobrega, in le tretji del slabšega vina, da ga zato tudi vselej lahko in drago prodá.

Iz Gradišča na doljni Ipavi. F. Ž. — „Mravlji je majhno drevo celi svet“. Marsikaka prikazen, koja bi se v količkaj velikem mestu kot uterjena zvezda v tèmno zračje vsakdanjih dogodkov potopila, je v majhnem selu velika zvezda z metlo. Ravno zato pa gré take prikazni v knjigo selske zgodovine debelo začertati, znancom v spodbudo in slavo. Mislim toraj, da se ne bom nobenemu zameril, ako se prederznem par črtic narisati o slovesnosti, katero je sedmi dan t. m. naše slovensko Gradišče (v pisavi: „Gradiscutta“!!!) obhajalo. — V tem, ko so mladiči in mladenke po hribih in dolih z brentači in škafi ropotaje, veselja vriskaje in pesme pevaje vinsko tergatev proslavljali, je blagoglasno tonkljanje z visokega turna celi teden novo veselico oznanovalo, dokler se je rožolična zora roženkranske nedelje čez ogromni Nanos povzdignila in dnevu novemu novo podala lepoto. Bila je namreč ta dan nova maša, prva na Gradišču, katero je zapel novoposvečeni gospod Andrej Žnidarčič, bogoslovec tretjega leta, Gradiškovec po rodu. Kaj in kako se je vse godilo, mi ni treba pisati, ker Slovenci dosti takih praznikov vidijo, samo to pristavim, da je bilo tiste dni tudi nebo svojo moko suknjo začasno sleklo in živo-višnjevi, kraljevski plajšč čez celi obok razpelo, češ, da hoče tudi pri ti priložnosti pokazati, da je sv. cerkev še pod varstvom njegovim. Ta naravska lepota združena s cerkveno je privabila toliko ljudi, mestnih in selskih, na naše Gradišče, da se je vse terlo, dokler se ni solnce nagnilo. Vendar ne daj, da bi nam bilo vse s solncom zašlo in minilo; ostal je spomin, ki serca veže in čase edini. Tudi cerkev noče tega dneva tako kmali pozabiti. Pet precej velikih podobšin, ktere je slavno znani malar gosp. Jožef Tominc, naš domorodec in

ristila. Odkriti se morajo in pokazati, kakošni so od znotraj, da se jih človek varovati more. Dokler se pri nas Slovencih narodna zavednost ne obudi, ostanemo ljudstvo, kakor do zdaj, pa ne narod. Ostanemo v nevednosti, kaj in kdo da smo!

Celo ljudstvo se ne dá, kakor postavimo, en sam človek prebuditi; tu je treba let in let, treba je izreje. Kakor so morali Izraeljci celih štirideset let v puščini ostati, dokler ni pomeril v Egiptu rojeni pokvarjeni rod, ravno tako se mi vidi, bomo tudi mi Slovenci na novi boljši zarod čakati morali, ker današnji dan se ne dá več preobrniti. Zatega del pa ne smemo mi, ki smo sedaj, kakor malo-pridni gospodar reči: zakaj bi mladike cepil, ker vidim, da sadja ne bom nikdar užival? Tak govor more le iz gerdi, sebičnih ust priti.

Da naši narodnosti veljavnost pridobimo, je nam dalje treba domorodstva, al še bolj bi mi dopadla beseda: domoljubnosti. Obsežka te besede mi morda ne bo treba razlagati, saj že sama po sebi zadosti jasno govori, da se mora dom ljubiti. Ako hočemo narodne naloge spolnovati, je domoljubnost tako neobhodna stvar, da brez nje nič ni, prav nič ne. V domoljubji ima vse, kar koli so narodi velikega in plemenitega doprinesli, svojo korenino, svoj zadnji vzrok. Domoljubje je za narod to, kar je, postavim, za uro vertilo — però. Kakor je ura brez peresa le mrtva stvar in ni za nobeno rabo, ravno tako je tudi narod brez domoljubja le mrtvo telo, brez duše, brez življenja, ki namenu stvarnikovemu ne zadostuje. Poglejmo v zgodovino že davno preteklih časov, v zgodovino Gerkov in Rimljanov, in preiskujmo, kako so tako mogočni postali v izobraženosti in v vladni sili?

Ali kako drugač, kakor po svoji iskreni domoljubnosti? Pri njih je bil pregovor: „Dulce et decorum est pro patria mori“, ali po slovenski: „za domovino umreti je sladko in častito“. Vzemimo jih tudi mi v posnemo in izgled, naj tudi pri nas obvelja njih pregovor, naj bo tudi za nas domoljubnost najperva gradjanska in politiška krepost. „V mlačni vodi se še kaša ne skuha“ — pravi naš narod, in ima prav. Podkuriti je tedaj treba pod mlačne serca z živim in svetim ognjem domoljubnega duha, ki se tako rad utame, in enkrat unet, neugasljivo gori in tako milo ogreva. Še enkrat ponovim tedaj, da brez domoljubja ni nič, prav nič. Domoljubje je svetinja, brez ktere bi bilo zastoj le besedico o narodnih potrebah spregovoriti. Nasledki pravega domoljubja pridejo tako rekoč sami po sebi. Domoljubnost mora pa, ako hočemo, da bo plodna, biti vseskozpa, to je, navdani morajo biti z njo enakomerno vsi stanovi od kmeta gori do gospode po celi slovenski zemlji od Soče tje do Sotle, kakor dolga je, široka in visoka. Ako le enega stanú, ako le ene slovenske pokrajine manjka v vencu domorodnem, je kita raztergana; — vsako zdravo telo mora biti celo, drugač nima od nobene strani, od kodar jo le pogledaš, zloznega obraza. Vse tedaj, kolikor nas je Slovincov Bog ustvaril in povsod, kjer se naš mili jezik glasi, je treba, al ne — zapoved je, in sicer zapoved Božja, da svojo domovino ljubimo. Spoznati se moramo za en narod, ki ima do vsega tistega pravice, do česar imajo pravice naši sosede Nemci, Italijani, Madjari in Horvatje. Naše sredotočje naj je v Ljubljani. Ljubljana je serce slovenskega naroda; v nji je naša narodna inteligencija; na njo moramo gledati, ona je za narod to, kar je severnica mornarju. Domoljubnost je pa v današnjih časih, zlasti pri nas Slovincih, težka stvar. Skušnje nas učé, da domorodcu niso poti s cveticami posipane, da ga ne čaka dosti veselja, — nak! muke, preganjanje, osumnjevanje in Bog vé kako nevarni in hudobni naklepi ga čakajo od vseh strani. Da domorodec ne bi v svojem sercu našel obilne nagrade svojega domoljubja, bi Bogme! bilo malo domorodcev. Kdor hoče tedaj v sedanjih časih domorodec biti, mora znati križ nositi, hvalo pa v blagočutji izpolnjene

dolžnosti in pa — unstran sveta iskati. Ali ni zadosti, da smo vsi in povsod domorodci samo po mislih in težnjah, — naše domorodstvo je treba pred vsem v djani pokazati. V sv. evangelji stoji pisano, da tisti ne bo izveličan, ki samo na glas kriči: „Gospod, gospod!“ — treba je pred vsem dobrih del. Slovenski domorodec mora tedaj delati, in sicer posebno v dušni prid in napredek našemu narodu. Več ko bo uspeha imela njegova delavnost, več bo sadja, večje bodo njegove zasluge za narod, kateri si jih zapisuje z neizbrisljivimi zlatimi pismenkami v večno knjigo svoje zgodovine. Komur je tedaj slave mar — in nadjam se, da nemarnika ni med nami — naj se za domačo reč potegne; pri nas je še „dosti lovora“ za zaslužne glave.

Domorodec ostane, ako je mož prave korenine — in to mora biti vsaki izmed nas! — domorodec za vse svoje žive dni. Naj sapa vleče od te strani, naj bura piha od nasprotne plati, naj je domá ali na ptujem: vse eno, — on ostane zmiraj in povsod — slovenski domorodec, ki se le za en cilj in konec poganja, od ktereга v nobenem slučaju ne odstopi. Doslednje naj bo domorodstvo vseh nas, kolikor se nas ponaša, da smo Slovenci. Naš zarod nas bo presrečne čislal, da nam je osoda tako mila bila, da živimo ob času, ki nam toliko lepih priložnost ponuja, se domoljube skazati. Ne dajmo tedaj zastoj ta čas preteči, drugač nam bo naš zarod po pravici rekel: Niso bili vredni svojih očetov! Posebno bi pa tebi, mladež slovenska, domoljubje v serce vdihnul, ker v tvoje mlade persi zakrila je Božja previdnost bodočnost — prid ali zlo — slovenskega naroda. Da bi mi bil dan nebeški dar govorljivosti, govoril bi ti nadušeno, kakor nadušeno govoril je nekdanj Cicero „pro domo sua“, da bi te ogrel, ako si morebiti še premlačna, da bi te poterdil, ako si v domorodstvu še nestalna! Domoljubna mladež je cvet svojega naroda; če pa cvetja ni, mislim, je zastoj sadu se nadjati.

Poleg mladeži je treba, da je posebno naše duhovstvo (svečenstvo) domorodno. Ono ima pri nas, ker je ljudstvo še pobožniše kakor drugod, med vsemi stanovi največjo moč do naroda, ki mu je večidel vés udan. Vsaki, kdor se le poveršno bavi s slovstvenimi našimi zadevami, mora priznati, da ima naše duhovstvo velike in neprecenljive zasluge za naše slovstvo; al vendar — ne zamerite mi te odkritoserčne opazke — bi še bilo kakor Nemec pravi: „noch vieles zu wünschen übrig“. Jaz sam poznam dosti duhovnov naših, ki so terdi nemškutarji; pod to besedo razumem: ponemčenega Slovenca. Njih beseda s prižnice, ki bi imela biti čista, gladka in mila, kakor je prava slovensčina sploh, je herpava in neotesana in okorna, kakor so hribovske cokolje. Raje poslušam stare naše župnike z njihovim empatičnim: „To življenje téh svetnikov“, kakor pa mlajše spačence, ki najsveteje stvari narodu v tako umazani obliki prednašajo. (Jaz govorim po lastnih skušnjah). In koliko hasne taka pridiga, vprašam, ki jo naš kmet le na pol razume, naj bo drugač še tako dobro izumljena in sestavljena? Odgovor, mislim, ni težak. — Vikša ko je stvar, ki se nam razklada, bolj izbranih, bolj slovesnih besed se mora razkladavec posluževati. Kaj je pa vikšega za nas na svetu, kakor je Božja beseda! Ona mora tedaj v skerbno izbranih, slovesnih besedah nam razlagana biti, drugač ne napravi v naših sercih nobenega vtisa. Naši duhovni bi morali tedaj, ako že ne iz domoljubja, saj zavolj uspešnega razkladanja Božje besede, se popolnoma naučiti čiste književne slovensčine. (Dal. sl.)

Potnikove misli in opazke

hóde iz Maribora po ovinkih v Maribor.

(Konec).

Poglejmo šče malo v učilnico v graškem predmestji, da se po nasprotji reč jasnejše razvidi. Tisti den popoldne je tudi bil izpit v učilnici slovenske cerkve; vse inaci.

Učencov je tretjina iz predmestja in neki celo iz mesta, drugi pa iz okolice; učilnica v prvem razredu je res tako nadeta bila, da so morali dečeci in deklince okoli klopi stati. Izpraševalo se je pametno, odgovarjalo gladko, lepo po knjigah slovensko-nemških; vsak učenec je vedil taisto poved po slovenski in nemški povedati ter njeni pomen razložiti, bodi si Slovenec ali Nemec, ravno tako gladko je teklo računstvo slovenski pri slovenskih in nemški pri nemških; petja se je mladost tudi prav dobro navadila, peli so nedolžni otročiči kakor angelji pred jagnetovim prestolom; vsej je Slovincu petje prirojeno, zakaj bi ne pel?

Po tem, kar jaz premorem razsoditi, je poduk tako dobro osnovan, kakor se le misliti dá, in taka bi naj bila vsaka predmestna učilnica po sedajšnjih okolnostih, tedaj gotovo vzorna predmestna učilnica. Zato se ni treba čuditi, da pametni gospodje nemški tudi otroke v predmestje pošiljajo se slovenščine učiti. Občna in očitna hvala bodi vam darilo, premili gosp. Ferk, ki tako jasno svojo nalogo umete! Bog nam daj več tako modrih učnikov, nikar mučnikov, kakor jih polne koše imamo! Drugi razred je tudi dobro ustrojen, samo nekoliko preveč šče po tuje zaviti; postavimo: računili bi učenci slovenski naj po domačem, nemški pa po svoje, ker dosti leži tako oboje stane, hitreje se naučijo; vsej vsak otrok v materinščini najleži misli, ne pozabijo tako naglo, in tako le morejo korist žeti pohajaje štiri ali pet let. S tujimi narekbami za naše ljubljenske se ne morem sporazumeti; prava pisava se po takem ne pripravi ter uma ne bistri; to se naj nadalje za slovenske učence opusti. Otroci morajo sami pisati slovenske sestavčice, čijih snovo je treba prve razložiti in obliko povedati, po kateri se naj ravna; gradivo bodi vselej tako, čegar obseg jim je znan. Na koncu se je v lepem govoru deklica zahvalila za dušne darove, ki so jim se celo leto delili; tekla ji je sladka domača besedica kakor bister potočič po cvetoči tratici. — Tako ste dve učilnici četrte ure narazen obe v mariborskih predmestjih različne kakor noč in dan! Treba se je živo truditi, da bodo naše učilnice vse skozi in skozi narodne omikavnice, nikar več mučivnice in tujivnice.

Pečaje se s tem neugodnim delom omenim tudi slovenščine na glavni učilnici. Tu ste slovenskemu jeziku dve uri namenjene po razredu; nekoliko se na-nj gleda, pa vendar šče dosle učenci štertlega razreda pridši v gimnazijo niso znali vsi slovenski brati; zato se derznemo ponižno poprositi ogledništvo narodnih učilnic, naj se v rečenih dveh urah res slovenščina uči; vsej se tudi letos v gimnazii v prvem razredu vsi učijo, in težavno bi bilo šče le z abecejem početi, napredek drugih bi se zelo oviral. Ukazano je, da se v tej učilnici slovenski uči, pa prigodno pogledavši letos spričevalo nekega slovenskega dečka, ki je privatno skušnjo napravil, sem opazil, da šče vedno predel: „Slovenische Sprache“ ima dolg potez, to je, da se iz tega ni izpitavalo. Tako se godi za ravnateljstva glavne učilnice v Mariboru! V rečnico se posojuje učnik za slovenščino iz glavne učilnice, tedaj je posojivni učnik. O veliki noči se tu iz slovenskega jezika ni izpraševalo pri skušnji, je li na koncu leta, ne vem.

Bravci naših „Novic“ vejo, da smo od visokega popečiteljstva letos razpis dobili z vprašanjem, kako bi se dobro v slovenščini in nemščini moglo napredovati. Povedali smo svoje mnenje odkrito ter brez strahu, kakor so ga po priliki „Novice“ v slovenski prestavi razglasile, pa tudi za to posvarilo na lakot dolgo dobili, ktero bomo o svoji dobi razglasili. Visoko popečiteljstvo je 9. rožnika določilo, da so vsi slovenski učenci dolžni se svojega jezika učiti (to je že pri nas poprej bilo), da red iz slovenščine ima tako moč na občni red, kakor drugih predmetov (tudi to za nas ni nikaka novost, kar imeniki jasno svedočijo) in da se ne bodo lahko neslovenski učenci uprašali od učenja slovenskega jezika; ravnopravnost! Pravico uprašati je namest-

ništvo zročilo ravnateljstvu. Ime sme vsak po slovenski si pisati, samo v imenike in spričevala se zapiše, kakor je v kerstnem listu. Učniki so razun treh in verskega učnika sami Neslovenci, čeravno naših rojakov dosti po raznih deržavnih pokrajinah životari, smo vendar letos spet namesto svojih tuje dobili. To krivico premišljuje sem ravno zadel na besede Njeg. Veličestva v „Wien. Ztg.“: „Auf den Grundlagen der wahren Freiheit, auf den Grundlagen der Gleichberechtigung aller Völker des Reiches und der Gleichheit aller Staatsbürger vor dem Gesetze wird das Vaterland neu entstehen in alter Grösse, aber in verjüngter Kraft“. Tudi gospod grof Rechberg je 22. kimovca rekel, da naj se vsem narodnostim pravica zgodi in njih terjatve spolnijo. — Preteklo šolsko leto smo naročito napisali v učnem načertu in debelo podbrisali, da se je naš jezik v domači besedi po vseh razredih učil, pa slavnemu ravnateljstvu se je račilo to opazko opustiti, — zakaj pa?

Šče nekaj čudnega. Za kavano pri gledališču plačuje naročnino na „Novice“ nek domorodec, nikar kavanar; nedavno se je zgodilo, da je nekdo iz njih list izderl, kjer je bil konec sestavka „Slovenstvo na Goriškem“ in prvi odlomek: „Potnikove misli in opazke“ itd., drugokrat pa odnesel list. S takim orožjem se borijo naši nasprotniki ali bolje tlačivniki naših svetih pravic; te bitja gotovo ne vedó, kar je v sedmi Božji zapovedi prepovedano. Če vam je na čast, le po njem; pošten človek pošteno ravna!

Mili slovenski bratje, pokazal sem vam kervave rane, ki mamijo našo narodnost in še grozijo več nastajati ter hujše skeleti, ako se jim s krepkim zdravilom ne pomore, da se učinjene posušijo, nove pa več ne urezavajo. Odsle nam gerdi kampuš ne sme več lipe podjedati; paziti hočemo na svoje sveto blago, na svojo narodnost. Delajmo krepko in neprestrašeno na domačem vertu, naslanjajmo se na postavnost; krivica in nepostavnost se mora zrušiti, prepasti, razdreti.

Zdravo, prijazni Maribor! srečno, mili slovenski prijatelji in tovarši! Bog daj, da minujo spletki, ki tlačijo pravice narodnega jezika v šolah naših!

R. B.

Kratkočasno berilo.

Dve kleti ali konobi.

(Dalje.)

Sledeči dan zvečer, ko je sam s sinom v hiši sedel, mu pové, da mu je nevesto snubil in da je dobil zadovoljen odgovor. Osip zbledi in reče, da ga nič kaj ne mika oženiti se.

„E, kaj“, odgovori Ovčarič, „tu se ne vpraša, ali te mika ali ne; dosti, da se ti ponuja nevesta z lepo doto; tega ni treba dolgo premišljevat. Te dni bo Bačvarica se enkrat sèm dopeljala s svojo hčerjo, ogledat tebe in naše pohištvo; zato ti svetujem, da se kolikor ti je moč lepo napraviš in da se do nju tako spodobno obnašaš, kolikor je le moč, ako hočeš, da ti ne razbijem rok in nog in — Bog!“

Osip se je ravno tako malo, kakor Dómica, prederznil ustavljati se svojemu očetu in gré obupajoč iz hiše, da bi mogel pod milim nebom prepustiti se svoji veliki žalosti.

Vzdigajoči se vihar je popolnoma zlagal se z nemirom njegovega serca. Oči njegove so se veselile pogubonosnih oblakov, ki so vzdigavali se nad vinogradi, in njegovim ušesom je bilo preprijetno poslušati gromenje zmirom glasneje in vdarjanje treskov, katerim je pravil in tožil svojo serčno žalost. Truden od žalovanja in notranjega nepokoja se podá nazaj v hišo in se verže na posteljo, ko je vihar najhuje razsajal od zunaj. Kakor s škafa je dež lil in kakor v potokih se je valila voda po ulicah, grom je razsajal v polni serditosti in blisk za bliskom razširjal dnevno svetlost po okolici vsi. — V vsaki hiši je luč gorela v kotu pred razpelom in vsaka gospodinja je imela žegnano oljko prižgano na ognjišču. Strahovito tedaj udari strela v po-